

Diakons Džons Vaitfords

No krievu valodas tulkojis - Kārlis Kalvišs
Redakcija - priesteris Jānis Kalniņš

VAI TIKAI RAKSTI VIEN?

“Ideja, ka Svētajiem Rakstiem ir ārkārtēja nozīme ticībā, protestantiem šķiet tik negrozāma, ka tās pakļaušana šaubām, viņiem ir līdzvērtīga Dieva noliegšanai.”

Par autoru

Pirms pievienošanās Pareizticībai diakons Džons Vaitfords bija kalpotājs kādā no daudzskaitlīgajām protestantu denominācijām — Nācariešu Baznīcā (ASV). Viņš pabeidza Dienvidnācariešu universitāti Betani pilsētā Oklahomas štatā, iegūdam, bakalaura grādu reliģiju zinātnē. Ar Pareizticību viņš pirmo reizi saskārās, pateicoties savai dalībai kustībā “Par dzīvības saglabāšanu”¹, kur iepazinās ar tēvu Antoniju Nelsonu, Svētā Benedikta vārdā nosauktā pareizticīgo dievnama pārzini un viņa draudzes locekļiem. Pēc gada, kas tika pavadīts Svēto Rakstu pētīšanā un agrīno kristiešu tēvu darbu apgūšanā, viņš pievienojās Pareizticīgajai Baznīcai. Šobrīd tēvs Džons kalpo Svētā Vladimira baznīcā Hjūstonā un vienlaicīgi mācās Jaunsārovas garīdznieku skolā (Teksasas štatā).

IEVADS

No tā laika, kopš es no evaņģēliskajiem kristiešiem esmu pārgājis Pareizticībā, esmu bieži novērojis, ka to cilvēku vidū, kas ir dzimuši un audzināti Pareizticībā, protestanta konvertēšanās fakts izraisa pārsteigumu. Un tas nebūt nav tāpēc, ka viņi šaubītos par savas ticības patiesumu; gluži vienkārši viņiem šķiet neticami, ka visiem zināmo protestantu ietiepību pašu maldos ir bijis iespējams satricināt.

Beigu beigās es sapratu: lielākajai daļai pareizticīgo ir visai aptuvens un šaurs priekšstats par to, kas ir protestantisms un kādas ir tā saknes. Tādējādi, kad tradicionāli pareizticīgie strīdas ar protestantiem, viņi parasti, nesaprot cits citu, pat neraugoties uz to, ka bieži lieto vienus un tos pašus vārdus, — jo runā viņi atšķirīgās teoloģiskās valodās. Citiem vārdiem runājot, viņiem trūkst kopīgas teoloģiskās bāzes, kas ļautu apspriest to, kas viņus vienu no otra atšķir. Protams, ja ņemam vērā, ka šobrīd pastāv vairāk nekā divi tūkstoši visdažādāko protestantu denomināciju (kuru vienīgā kopīgā iezīme ir tāda, ka

katra no tām pretendē uz vienīgo pareizo Bībeles izpratni), tad var vienīgi izteikt līdzjūtību tiem, kuri gribēs tajā visā tikt pie kaut kādas skaidrības.

Taču, neraugoties uz visiem šķēršļiem, kas stāv viņu ceļā, protestantiem nenoliedzami ir cerība nonākt pie Patiesības. Ar viņu tiekšanos pēc teoloģiskajām zināšanām, pēc patiesās Dieva godināšanas un īstās senkristiešu ticības viņi faktiski klauvē pie mūsu Baznīcas durvīm. (Protams, šāds paziņojums var likties dīvains tiem, kuriem šī problēma ir vienaldzīga.) Viņus vairs neapmierina reliģiskās dzīves pretrunīgums un svārstīgums mūsdienu protestantiskajā Amerikā; taču, pirms mēs atveram durvis šiem jautājumiem, mums atbilstoši vajadzētu sagatavoties. Patiešām, šiem cilvēkiem ir ko pajautāt pareizticīgajiem! Daudzi no viņiem ir protestantu kalpotāji vai gluži vienkārši reliģiskajos jautājumos visizglītotākie ierindas ticīgie. Tie ir neliekuļoti patiesības meklētāji, taču viņiem nāksies daudz ko mācīties no jauna, un tad tiem būs nepieciešama palīdzība no teorētiski samērā labi sagatavotiem pareizticīgajiem, kam ir labs priekšstats gan par protestantisma būtību, gan arī par to — kas, jādūmā, ir vēl svarīgāk, — kam viņi tic paši.

Pēc likteņa ironijas (jeb varbūt pēc Dieva providences) straujais intereses kāpums par pareizticību starp visdažādāko protestantisko ticību amerikāņiem laika ziņā ir sakritis ar bezprecedentu spiedienu uz pareizticīgajiem Krievijas un citu austrumu zemju iedzīvotājiem no gandrīz vai visu pastāvošo reliģisko sektu un grupējumu puses — kas ir kļuvis iespējams pateicoties dzelzs priekškara krišanai. Visiem pa priekšu, mīdami cits citam uz papēžiem, izvirzās amerikāņu “evaņģēlikāļi” un “harizmātiķi”, kas aizgūdamies lielās cits cita priekšā, ka ir pratuši iekarot pozīcijas pat starp bezdievīgajiem krieviem. Tādējādi mēs, pareizticīgie, šobrīd esam nostādīti divkāršas neatliekamai risinājumu prasības problēmas priekšā: no vienas puses, mūsu misionāriskais pienākums ir liecināt par ticību starp protestantiem tepat Rietumos; bet, no otras puses, mums ir nopietni jācīnās pret ķecerību (herēžu) izplatīšanos kā šeit, tā arī tradicionāli pareizticīgās valstīs. Jebkurā gadījumā mums ir steidzami jāapbruņojas ar mums priekšā stāvošo uzdevumu veikšanai nepieciešamajām zināšanām un izpratni.

Iespējams, ka pašpaļāvību visvairāk laupošā protestantisma iezīme (kuras dēļ protestanti ir iemantojuši nepiekāpīgu stūrgalvju reputāciju) ir tā sadrumstalotība milzum daudzās savā starpā karojošās sektās un novirzienos. Kā mītiskai hidrai tā (protestantisma) “galvu” skaits nepārtraukti pieaug, un, kaut arī nenoliedzami ir nepieciešama visu protestantisko sektu izpratne un analīze, ceļš uz uzvaru ir jāmeklē citur. Lai saprastu katru šā atzara ticējumus, ir nepieciešamas zināšanas protestantisma teoloģijā, Dieva godināšanā un vēsturē vispār, rūpīga visu galveno virzienu izpēte, kā arī iepazīšanās ar mūsdienu daudzsējumu protestantu literatūru, kas ļautu iedziļināties protestantisma domas un prakses jaunāko (tādu kā, piemēram, liberālā jeb dialektiskā teoloģija vai arī “sirds reliģija”) strāvojumu būtībā. Taču, pat apgūstot visus pieejamos materiālus, jūs nevarat cerēt uz to, ka būsiet lietas kursā par gandrīz vai ik dienas klātnākošo aizvien jaunu un jaunu denomināciju īpatnībām. Taču, par spīti visām to atšķirībām, tām ir kaut kas kopīgs, kas ļauj šo no tūkstošiem visdažādāko grupējumu sastāvošo amorfo konglomerātu ierindot vienā kopīgā kategorijā — “protestants”.

Visas protestantiskās apvienības tic (ar nelielām atšķirībām), ka pareiza ir tieši viņu Bībeles izpratne, un, kaut arī to starpā pastāv domstarpības attiecībā uz to, ko gan saka Svētie Raksti, tie visi kā likums ir vienis prātis, ka Bībeles skaidrošanu ir jāveic pašu spēkiem, bez baznīcas Mantojuma piesaistīšanas. Ja jūs apzināties šo viņu ticības

punktu, kur slēpjas tā kļūdainums un kādai būtu jābūt pareizajai pieejai Rakstiem, jūs varat sākt diskusiju ar ikviena novirziena protestantu. Kolīdz jūs satversiet šo būtisko momentu, jums kļūs skaidrs, ka pat tādas denominācijas kā baptisti un Jehovas liecinieki nemaz tik būtiski neatšķiras viens no otra, kā var šķist, raugoties no malas. Patiešām, ja jums kaut kad ir nācies dzirdēt, kā baptists ar Jehovas liecinieku strīdas par Bībeli, jūs būtu varējuši ievērot, ka gala iznākumā viņi vienkārši apmainās ar citātiem no Rakstiem. Ja viņiem, turklāt, vēl ir līdzīgs intelektuālais līmenis, tad neviens no viņiem nespēs gūt uzvaru šai strīdā, jo tiem ir vienāda pieeja un tie nepakļauj šaubām abiem kopīgo priekšnosacījumu attiecībā pret Bībeli; neviens no viņiem nav spējīgs saskatīt, ka problēma slēpjas tieši pašā viņu kļūdainajā pieejā Rakstiem. Te tad nu arī slēpjas daudzgalvainās ķecerību hidras sirds — caurduriet to, un tad viņas daudzskaitlīgās galvas nedzīvas kritīs zemē.

Kāpēc “tikai Raksti vien”?

Ja mēs gribam saprast, ko protestanti domā šajā sakarā, mums vispirms būtu jāuzzina, kāpēc viņi tic tam, kam viņi tic. Tik tiešām, ja mēs mēģināsim nolikt sevi tādu reformatoru vietā kā, piemēram, Mārtiņš Luters, mums būtu jāsaprot iemesls, kas viņiem lika izvirzīt tēzi, ka tikai Raksti vien ir nekļūdīgs kristīgās ticības mācības avots. Ja ņemsim vērā Romas Baznīcā valdījušo morālo pagrimumu, aplamās idejas, ko tā izvirzīja, un to kroplo Mantojuma izpratni, ko tā aizstāvēja, un, ja vēl ņemsim vērā to faktu, ka vairāku gadsimtu garumā Rietumiem nav nācies saskarties ar pareizticīgo Tradīciju, ar ko tiem bija kopīgas saknes, tad ir grūti iztēloties, kā, atrodoties šādos apstākļos, tāds cilvēks kā Luters būtu varējis savādāk reaģēt, lai nonāktu pie labākiem rezultātiem. Kā gan Luters būtu varējis vērsties pie Mantojuma, lai cīnītos pret nelikumībām, kad šis Mantojums (kā visi uzskatīja latīniskajos Rietumos) iemiesojās tai pašā pāvestībā, kas arī bija galvenā ļaunprātību vaininiece? Lutera acīs tas bija no ceļa nogājis mantojums, un, ja viņš gribēja pārveidot Baznīcu, tad pirmām kārtām viņam bija nepieciešams to nostādīt uz stingra pamata, pievērsties Svētajiem Rakstiem. Patiesībā Luters nekad negrasījās pilnībā atteikties no Mantojuma, un viņš nekad neizmantoja “tikai Rakstus vien”. Ja arī viņš patiešām centās ko izdarīt, tad tā bija Rakstu izmantošana, lai atbrīvotos no tās daļas Romas mantojumā, kas tikusi izkropļota. Diemžēl viņa retorika izrādījās stiprāka par viņa praksi un daudz radikālākie reformatori “tikai Rakstu vien” ideju noveda līdz pilnīgam absurdam.

“Tikai rakstus vien” atzīstošās mācības nepamatotība

A. ŠIS MĀCĪBAS PAMATĀ IR VIRKNE KĻŪDAINU PRIEKŠNOSACĪJUMU

Priekšnosacījums ir tas, ko mēs sākotnēji pieņemam (parasti neapzināti) kā kaut ko pašu par sevi saprotamu. Ja priekšnosacījums ir pareizs, tad viss ir kārtībā; savukārt maldīgs priekšnosacījums nenovēršami noved pie maldīgiem secinājumiem. Ja cilvēks, balstoties uz maldīgiem priekšnosacījumiem, nonāk pie iepriekš paredzama kļūdaina rezultāta, var cerēt, ka viņš uzdos jautājumu: kas gan ir viņa sākotnējās kļūdas pamatā? Protestantiem, kuri grib dot godīgu novērtējumu pašreizējam stāvoklim protestantu

pasaulē, ir sev jāpajautā: ja protestantisms un tā pamatmācība par Svētajiem Rakstiem kā par vienīgo ievēribas cienīgo avotu nāk no Dieva, tad kāpēc tas ir novedis pie vairāk nekā divtūkstoš visdažādāko novirzienu rašanās, kas nespēj savā starpā vienoties par to, kādas ir no Rakstiem izrietošās galvenās idejas un ko nozīmē “būt kristietim”? Kāpēc (ja pietiek tikai ar Bībeli un nav nepieciešamības pēc Svētā Mantojuma) baptists, Jehovas liecinieks, harizmātiķis, metodists sludina par savu ticību Bībelei, taču neviens no viņiem nav viens prātis ar otru attiecībā uz to, ko gan tā saka? Ir acīmredzams, ka situācija, kādā nonākuši protestanti, liecina pret viņiem. Diemžēl vairums protestantu šādā bēdīgā stāvoklī vaino visu, ko vēlas, negribēdami saskatīt problēmas sakni. Ideja, ka Svētajiem Rakstiem ir ārkārtēja nozīme ticībā, protestantiem šķiet tik negrozāma, ka tās pakļaušana šaubām tiem ir līdzvērtīga Dieva noliegšanai. Taču, kā sacījis Kungs: “Katrs labs koks nes labus augļus, bet nelabs koks nevar nest labus augļus” (Mt 7:17). Ja mēs spriedīsim par tā principa pareizumu, kas apgalvo, ka Svētie Raksti ir vienīgais kristīgās ticības avots, — pēc tā augļiem, tad mums nekas cits neatliks kā nonākt pie slēdziena, ka šim “kokam” ir jātop nocirstam un iemestam ugunī (Mt 7:19).

Maldīgais priekšnosacījums Nr. 1

Bībele ir vislielākā autoritāte ticības, dievbijības un dievkalpošanas jautājumos

(a) Vai paši Svētie Raksti māca, ka tie ir pilnībā “pašpietiekami”?

Visacīmredzamākais priekšnosacījums, kas ir pamatā mācībai par Rakstiem kā par vienīgo kristīgās ticības avotu, ir tāds, ka Bībele ietver sevī visu, kas nepieciešams patiesai ticībai, dievbijīgai dzīvei un pareizai Dieva godināšanai. Šī atzinuma apstiprināšanai visbiežāk tiek citēta vieta no Jaunās Derības:

“Tu no mazām dienām zini svētos rakstus, kas spēj padarīt tevi gudru pestīšanai caur ticību Kristū Jēzū. Visi šie raksti ir Dieva iedvesti un ir noderīgi mācībai, vainas pierādīšanai, labošanai, audzināšanai taisnībā, lai Dieva cilvēks būtu pilnīgs, sagatavots katram labam darbam” (2.Tim.3:15-17).

Tie, kas šo citātu parasti izmanto, lai aizstāvētu Svētos Rakstus kā vienīgo ticības avotu, apgalvo, ka šeit tiek runāts par Rakstu pašpietiekamību, jo “ja Raksti spēj dievbijīgu cilvēku padarīt ... pilnīgu, tad ... lai sasniegtu absolūtu pilnību, nav nepieciešamības pēc Mantojuma”².

Patiešām, kas gan izriet no citētā Jaunās Derības teksta? Vispirms pajautāsim sev, ko apustulis Pāvils ar to domāja, kad runāja par rakstiem, kurus Timotejs zinot kopš bērnības? Var droši sacīt, ka Pāvils nav domājis Jauno Derību, jo tad, kad Timotejs bija bērns, Jaunā Derība vēl nebija sarakstīta — faktiski tā netika pabeigta pat tad, kad Pāvils rakstīja šo vēstījumu Timotejam: vēl visā pilnībā nebija to Jaunās Derības kanonisko grāmatu, kādas mēs tās pazīstam šodien. Ir acīmredzams, ka šeit un daudzās citās Jaunajā Derībā sastopamajās norādēs uz “rakstiem” apustulis Pāvils runā par Veco Derību. Tādējādi, ja šo fragmentu grib izmantot Dieva iedvesmoto autoritāšu noskaidrošanai, tad ir jāatsakās ne tikai no Tradīcijas, bet arī no pašā šī fragmenta un vispār visas Jaunās Derības.

Otrkārt, ja Pāvils šeit ir gribējis kā nederīgu izslēgt Mantojumu, tad var vienīgi pabrīnīties, kāpēc viņš tajā pašā nodaļā izmanto ārpus Bībeles stāvošo mutisko Mantojumu. Vārdi “Janne” un “Jambre” Ve-cajā Derībā nav sastopami, taču otrajā

apustuļa vēstulē Timotejam (3:8) Pāvils saka, ka viņi “uzstājās pret Mozu”. Te Pāvils balstās uz mutisko mantojumu, kas vēsta, ka divu otrajā Mozus grāmatā (7.-8. nod.) minēto visievērojamāko Ēģiptes zintnieku vārdi bija “Janne” un “Jambre”.³ Un šis nebūt nav vienīgais gadījums, kad Jaunajā Derībā tiek izmantots nebībelisks avots. Vispazīstamāko piemēru atrodam svētā apustuļa Jūdas vēstījumā, kurš citē Enoha grāmatu (*Jūd.1:14; salīdz. Enoh.1:9*). Kad Baznīca oficiāli apstiprināja Vecās un Jaunās Derības kanonisko svēto grāmatu sarakstu, tad galvenais šīs darbības mērķis bija Baznīcas aizsardzība no viltus grāmatām, kas pretendēja uz apustulisku izcelsmi, bet faktiski bija herētiķu sarakstītas (piemēram, Toma Evaņģēlijs). Tā kā ķeceru mācības radās ārpus Baznīcas, viņi tās nespēja balstīt uz Sv. Mantojumu; tāpēc vienīgais paņēmieni, ar kura palīdzību tie varēja likt drošu pamatu savai herēzei, bija Svēto Rakstu jēgas izkropļošana un jaunu, it kā apustuļu vai kādu Vecās Derības svēto vārdā sarakstītu grāmatu iekļaušana Sv. Rakstos. Baznīca sevi aizsargāja no ķecerīgām mācībām, atsaucoties uz Svētā Mantojuma apustulisko izcelsmi (kas ir pierādāma apustuliskās pēctecības ceļā, t.i., ar to, ka Baznīcas bīskapi un skolotāji spēj vēsturiski apliecināt savu tiešo pēctecību no apustuļiem) un balstoties uz Pareizticībai piemītošo vispasaules raksturu (tas nozīmē, ka Pareizticība — tā ir tā pati ticība, pie kuras pareizticīgie kristieši vienmēr un visur ir pieturējušies visā Baznīcas vēstures gaitā). No viltus un ķecerīgām grāmatām Baznīca sevi aizsargāja, nosakot autoritatīvu svēto grāmatu sarakstu, ko tā (Baznīca) bija atzinusi par Dieva iedvesmotām un kuras ietilpa Vecajā Derībā vai arī tām bija apustuliska izcelsme.

Sastādot kanonisko grāmatu sarakstu, Baznīca negrasījās apgalvot, ka tajās ietilpst visa kristīgā ticība un viss nepieciešamais Baznīcas dievkalpošanai un kārtībai.⁴ Neapstrīdams ir arī tas fakts, ka tajā laikā, kad Baznīca noteica Svēto Rakstu kanoniskās grāmatas, tā — pēc savas ticības un dievkalpošanas kārtības — bija jau identiska vēlāko periodu Baznīcai; tas ir vēsturiski pierādīts. Kas attiecas uz Baznīcas varas struktūru, tad ir zināms, ka jautājumu par kanonu izlēma pareizticīgo bīskapu konsili; Pareizticīgajā Baznīcā tas tā notiek līdz pat mūsu dienām ikreiz, kad ir nepieciešams atrisināt kādu jautājumu saistībā ar mācību vai baznīcas disciplīnu.

(b) *Kāds bija Jaunās Derības rakstu mērķis?*

Bībeles lasīšanai dotajos protestantu norādīju-mos ir sacīts (un es uzskatu, ka tas ir pareizi): studējot Bībeli, bez visa cita ir nepieciešams ņemt vērā literāro žanru, pie kura pieder tā vai cita Bībeles grāmata, tā kā atšķirīgiem žanriem ir arī jātiek atšķirīgi interpretētiem. Tāpat arī nepieciešams ņemt vērā grāmatas vai fragmenta objektu un mērķi, ar ko jums ir darīšana. Jaunajā Derībā ir sastopami četri literārie žanri: evaņģēliji, vēsturiskais stāstījums (Apustuļu darbi), vēstules jeb vēstījumi un apokaliptiskā grāmata (Atklāsme). Evaņģēliji ir sarakstīti, lai liecinātu par Jēzus Kristus dzīvi, Viņa nāvi un augšāmcelšanos. Bībeliskais vēsturiskais stāstījums attēlo Dieva tautas vēsturi un ataino izcilu personību dzīvi, tāpat arī atsedz Dievišķās Providences darbību vēsturē. Vēstījumi ir sarakstīti galvenokārt kā atsaukšanās uz konkrētām, dažādās baznīcās aktuālām problēmām. Tādējādi tas, kas tika uzskatīts par vispārpieņemtu un visiem saprotamu, vispārīgi runājot, nerada tajos pilnīgu apgaismojumu. Spriedumi par ticības mācību parasti attiecās uz strīdīgajiem jeb mazzaprotamajiem jautājumiem⁵; par dievkalpošanu tika runāts vienīgi sakarā ar apspriežamajām problēmām (*piemēram, 1.Kor. 11.-14. nod.*).

Apokaliptiskie raksti (Atklāsme) tika iekļauti Jaunajā Derībā ar mērķi parādīt galīgo Dieva uzvaru vēsturē.

Vispirms atzīmēsim, ka nevienā no minētajiem, Jaunajā Derībā sastopamajiem literārajiem žanriem kā galvenā tēma nekur netiek aplūkota dievkalpošana un netiek minētas nekādas detaļas attiecībā uz to, kā Baznīcā būtu tā veicama. Vecajā Derībā var atrast smalkus dievkalpošanas aprakstus, ko veica Izraēļa tauta (*3.Moz., Psalmi*); Jaunās Derības rīcībā ir tikai vārgi mājienu attiecībā uz pirmo kristiešu dievkalpošanas raksturu. Kāpēc tas ir tā? Katrā ziņā ne tāpēc, ka viņu dievkalpojumiem nebūtu bijis stingri noteiktas kārtības — liturģikas speciālisti apgalvo, ka pirmie kristieši ir veikuši dievkalpojumus, galvenokārt sekodami no apustuļiem pārmantotajai jūdu dievkalpojumu kārtībai.⁶ Tomēr pat nedaudzie Jaunajā Derībā sastopamie uz dievkalpošanu Senajā Baznīcā attiecināmie norādījumi liecina, ka Jaunās Derības kristieši ne tuvu neatgādināja “brīvos” harizmātiķus, bet veica liturģisko dievkalpojumu līdzīgi tam, kā to bija darījuši viņu tēvi un vecvectēvi: viņi ievēroja noteiktas lūgšanu stundas (*Ap.d. 3:1*); dievkalpojumi notika kā dievnāmā, tā arī sinagogās (*Ap.d. 18:4*). Tāpat arī nepieciešams atzīmēt, ka neviens no Jaunajā Derībā ietilpstošajiem literārajiem žanriem nestāda sev par mērķi sniegt izsmeltošu ticības mācības izklāstu — jūs tur neatradīsiet ne katehētiskas pamācības, nedz sistemātisko teoloģijas kursu. Ja viena pati Bībele ir viss, kas mums nepieciešams, — tad kāpēc gan tajā ticības mācība netiek izklāstīta pilnā apjomā? Jūs tikai iztēlojieties, cik viegli spētu atrisināties neskaitāmie teoloģiskie strīdi, ja vien Bībele skaidri dotu atbildi uz ikvienu teoloģisko jautājumu! Taču, lai kā mums to arī negribētos, Bībeles grāmatās jūs neko tamlīdzīgu neatradīsiet. Iepriekš sacītais ir jāsaprot pareizi. Mēs nebūt nemazinām Svēto Rakstu nozīmīgumu ... Pareizticīgajā Baznīcā tic, ka Svētie Raksti ir pilnībā Dieva iedvesmots, nemaldīgs un pietiekami autoritatīvs Dievišķās Atklāsmes avots. Taču šajā gadījumā runa ir par to, ka Bībelē nav atrodamā mācība par visiem jautājumiem, kas šķiet Baznīcai svarīgi. Kā jau tika minēts, Jaunajā Derībā dievkalpojums netiek detalizēti attēlots, kaut arī tā nozīme nebūt nav mazsvarīga. Vēl vairāk, Baznīca, kas ir saglabājusi un nodevusi mums Svētos Rakstus, — tā ir tā pati Baznīca, no kuras mēs esam saņēmuši noteiktas dievkalpošanas formas. Ja mēs neticam šai Baznīcai, ka tā nekļūdīgā formā ir nodevusi mums apustulisko dievkalpojumu, tad mēs tādā pašā mērā nedrīkstam tai uzticēties arī jautājumā par drošu Rakstu saglabāšanu.⁷

(c) *Vai Bībele protestantiem tik tiešām ir “pašpietiekama”?*

Protestanti bieži vien pasludina, ka viņi vienkārši tic Bībelei. Taču, vērīgāk paraugoties uz viņu attieksmi pret Bībeli, rodas vesela virkne jautājumu. Piemēram, kāpēc protestanti raksta tik daudz grāmatu, kuras ir veltītas savas ticības mācībai un kristīgajai dzīvei vispār, ja tik tiešām viss, kas ir nepieciešams, — tā ir Bībele? Ja tikai ar vienu Bībeli būtu pietiekami, lai to saprastu, tad kāpēc protestanti neaprobežojas vienīgi ar tās izplatīšanu? Un, ja tā ir pašpietiekama, tad kāpēc Bībeles lasīšana nenoved pie viennozīmīga rezultāta, t.i., kāpēc visi protestanti netic vienam un tam pašam? Kāds ir daudzo protestantu Bībeles pētījumu mērķis, ja viss, kas mums nepieciešams, — ir pati Bībele? Kāpēc viņi izplata savus neskaitāmos traktātus un citus materiālus? Kāpēc viņi vispār kaut ko māca vai kaut ko sludina? Kāpēc gan cilvēkiem vienkārši nepalasi Bībeli? Atbilde ir tāda, ka (kaut arī viņi parasti to neatzīst, taču instinktīvi jūt) Bībeli pašu par

sevi nav iespējams izprast. Un faktiski katrai protestantu sektai ir pašai savs mantojums, kaut arī tas, vispārīgi runājot, netiek saukts savā vārdā. Nav nejauši, ka visi Jehovas liecinieki tic vienam un tam pašam un arī visi “dienvidu baptisti” vairāk vai mazāk tic vienam un tam pašam, taču pirmo ticība būtiski atšķiras no otro ticības. Ne Jehovas liecinieki, nedz arī baptisti, kā likums, pie saviem uzskatiem nav nonākuši neatkarīgi — patstāvīgi lasot Bībeli; drīzāk viņi ir iemācīti tā ticēt saskaņā ar vienā vai otrā sektā vispārpieņemto mantojumu. Tātad jautājuma būtība patiesībā nav tā, vai mēs ticam vienīgi Bībelei vai izmantojam arī mantojumu, bet gan — kādu mantojumu mēs izmantojam, lai izskaidrotu Bībeli. Kādam mantojumam var uzticēties — Pareizticīgās Baznīcas Apustuliskajam Mantojumam vai eklektiskajiem protestantisma mantojumiem, kuriem nav dziļu sakņu, jo tie ir radušies vienīgi protestantu Reformācijas laikā?

Maldīgais priekšnosacījums Nr. 2

Senā Baznīca balstījās vienīgi uz Svētajiem Rakstiem, turpretim Mantojums radies daudz vēlāk un ir cilvēcisko maldu atspulgs

Daudzi protestanti — īpaši no evaņģelikāļiem un harizmātiķiem, lietojot vārdus “mantojums” jeb “tradīcija”, piešķir tiem nievājošu nokrāsu, un kaut kā nodēvēšanu par piederīgu mantojumam tie uztver kā kaut ko “miesisku”, “garīgi mirušu”, “destruktīvu” un (vai) “kanonisku”. Un, kad viņi lasa Jauno Derību, tiem šķiet acīmredzams, ka Bībele asi nosoda mantojumu kā kaut ko pretēju Rakstiem. Senie kristieši viņu izpratnē visnotaļ atgādina 20. gadsimta evaņģelikāļus vai harizmātiķus. To, ka kristiešiem pirmajā gadsimtā pēc Kristus Dzimšanas bijis liturģisks dievkalpojums, vai arī ka tie ir pieturējušies pie kaut kāda mantojuma, viņi nespēj iedomāties, bet rodas priekšstats, ka tamlīdzīgas lietas ir ienākušas Baznīcā vēlāk, “kad tā tika pakļauta sagandēšanai”.

Savukārt tad, kad protestanti sāk nopietni studēt Senās Baznīcas vēsturi un senkristiešu tēvu rakstus un ierauga būtiski citu ainu nekā tā, ko tie pieraduši iztēloties, — tas viņiem ir kas līdzvērtīgs sitienam (kā tas savā laikā bija arī ar mani). Izrādās, piemēram, ka pirmie kristieši nav katru svētdienu ņēmuši līdz uz dievnamu studēšanai savas Bībeles; patiesībā ir bijis ārkārtīgi grūti tikt pie kopijas kaut vai nelielai Rakstu daļai (jo tās izgatavošanai bija nepieciešams laiks un noteikti materiāli!), tāpēc tikai ļoti nedaudziem cilvēkiem piederēja savi personīgie eksemplāri. Visbiežāk atsevišķi Rakstu eksemplāri glabājās pie šim uzdevumam speciāli nozīmētiem Baznīcas locekļiem vai vietās, kur Baznīca pulcējās uz dievlūgšanu. Vēl vairāk — lielākajai daļai dievnamu nepiederēja pilns Vecās Derības grāmatu skaits un vēl jo vairāk Jaunās (kas netika pat pabeigta gandrīz vai līdz 1. gs. beigām). Tas nenozīmē, ka senie kristieši nestudēja Svētos Rakstus. Viņi tos studēja ļoti nopietni, taču nevis individuāli, bet kopīgi. Un 1. gs. lielākajā daļā kristieši aprobežojās ar Vecās Derības pētīšanu. Bet kā gan viņi iepazīna Evaņģēliju, Kristus dzīvi un mācību, kas vispār ir Kristus, dievkalpojuma kārtība utt.? Viņu rīcībā bija vienīgi mutiskais Mantojums, ko viņi bija saņēmuši no apustuļiem. Protams, daudzi Senajā Baznīcā šīs lietas uzzināja nepastarpināti — no pašiem apustuļiem, taču daudz vairāk bija to, kas viņus nedzirdēja, jo īpaši tuvojoties pirmā gadsimta beigām, kad visi apustuļi bija jau šķīrušies no šīs dzīves. Vēlākajām paaudzēm apustuļu raksti kļuva pieejami ar Jaunās Derības starpniecību, taču, kas attiecas uz kristīgo ticību, tad te Senā Baznīca gandrīz pilnībā paļāvās uz mutisko Mantojumu. Šī atkarība no Mantojuma ir acīmredzama arī pašos Jaunās Derības rakstos, piemēram, sv.

apustulis Pāvils brīdina tesalonīķiešus: “Tad nu, brāļi, stāviet stipri, turēdami tās mācības (mantojumus) ⁸, kuras esat smēlušies gan no mūsu runām, gan no mūsu vēstules” (2. Tes. 2:15).

Šeit vārds “mantojumi” ir grieķu vārda “paradosiz” tulkojums, kurš, lai arī dažādās protestantiskajās Bībeles versijās tiek tulkots savādāk, tomēr tas ir tas pats vārds, ko izmanto pareizticīgie grieķi, kad runa ir par Mantojumu, un tikai nedaudzi Bībeles pazinēji apšaubā šo vārda nozīmi. Vārds burtiski nozīmē “to, kas nodots”. Tas ir tas pats vārds, kas tiek izmantots negatīvā nozīmē, kad runa ir par maldīgajām farizeju mācībām (Mk 7:3, 5, 8), kā arī tad, kad runa ir par kristīgās mācības autoritāti (1.Kor. 11:2; 2.Tes. 2:15). No otras puses, runādams par kristīgo Mantojumu, apustulis Pāvils apgalvo: “... par to es jūs slavēju, ka jūs vienmēr mani pieminat un turat tās mācības (mantojumus — paradosēiz), ko es jums esmu uzticējis (nodevis — paredwka — darbības vārds, kas atbilst lietvārdam paradosiz)” (1.Kor. 11:2-3). Tieši uz šiem vārdiem atsaucas Pareizticīgā Baznīca, kad runā par apustulisko Mantojumu: “... par to ticību, kas svētiem reiz uzticēta” (Jūd. 3). Tās avots — Kristus, Viņš personiski to nodeva apustuļiem ar tā visa starpniecību, ko Viņš tika runājis un darījis, bet, ja par to būtu jāraksta izsmeļoši, “... tad, man šķiet, visa pasaule nevarētu uzņemt sarakstītās grāmatas” (Jņ 21:25). Apustuļi savas zināšanas nodeva visai Baznīcai, bet Baznīca, būdama šī dārguma sargātāja, tādējādi ir “... patiesības balsts un pamats” (1.Tim. 3:15).

Jaunās Derības liecība šai ziņā neatstāj nekādas šaubas: seno kristiešu rīcībā bija kā mutiskais, tā arī rakstūtais Mantojums, ko tie caur apustuļiem saņēma no Kristus. Rakstītā Mantojuma statusā iesākumā viņiem bija tikai atsevišķi tā fragmenti: vienas vietējās Baznīcas rīcībā bija kaut kāds vēstījums, citai, iespējams, piederēja Evaņģēlijs. Pamazām visi šie raksti tika apkopoti vienā krājumā un galu galā izveidoja Jauno Derību. Taču kā gan senie kristieši zināja, kuras grāmatas ir īstas, bet kuras nav — jo (kā jau tika minēts) bija liels skaits viltus vēstījumu un evaņģēliju, kuru piederību herētiķi piedēvēja apustuļiem? Tieši Apustuliskais Mantojums bija tas, kas palīdzēja Baznīcai izdarīt izvēli.

Protestanti asi nostājas pret Svēto Mantojumu vienkārši tāpēc, ka vienīgā tā (mantojuma) forma, ar kuru tie ir saskārušies, — tas ir Romas katolicismam raksturīgais izkropļotais Mantojums. Pretēji Romas katoļu viedoklim attiecībā uz Mantojumu, kuru tie personificē ar pāvestību un pieļauj jaunu, Baznīcai agāk nezināmu dogmātu ieviešanu (tādu kā pāvesta nemaldīgums — ja ņemam vienu no visodiozākajiem piemēriem), pareizticīgie neuzskata, ka Mantojums pieaug jeb vispār kaut kā mainās. Saprotams, ka tad, kad Baznīca saduras ar ķecerību, tā ir spiesta daudz precīzāk novilkt robežu starp patiesību un maldiem, bet pati Patiesība nemainās.

Var sacīt, ka zināmā veidā Mantojums paplašinās. Tā kā Baznīca pastāv vēsturiskā procesa gaitā, tā neaizmirst to pieredzi, ko vēsturiski ir sakrājusi, tā atceras savus svētos un saglabā to cilvēku rakstus, kuri ir bijuši strikti tās (Baznīcas) ticības paudēji; taču pati ticība tika “svētiem vienreiz uzticēta” (Jūd. 3).

Kā gan mēs varam zināt, ka Apustuliskais Mantojums Baznīcā ir saglabājies negrozīts? Īsi runājot, var atbildēt, ka Dievs to Baznīcā ir saglabājis tāpēc, ka Viņš solīja to darīt. Kristus teica, ka Viņš uzcelš Savu Baznīcu un elles vārti to neuzvarēs (Mt 16:18). Baznīcas galva ir Pats Kristus (Ef 4:15), bet Baznīca ir Viņa miesa (Ef 1:22-23), un Viņš ir apsolijs būt kopā ar Savu Baznīcu “ik dienas līdz pasaules galam” (Mt 28:20). Kristus nav solījis, ka Viņa Baznīca nepārtraukti zels, vai arī ka tā būs visdaudzskaitīgākā; īstenībā Viņš ir solījis kaut ko pilnīgi pretēju (Mt 7:13-14; 10:22; Jņ 15:20). Kristus nav solījis arī to, ka Baznīcā nebūs grēcinieku (Mt 13:24-30), vai arī ka tai nenāksies cīnīties ar viltus ganiem jeb vilkiem aitas ādā (Jņ 10:1-13). Taču Viņš patiesām

ir apsolījis, ka Baznīca paliks nesatricināma un galu galā triumfējoša, ar kuru Viņš būs kopā nepārtraukti un kas būs Svētā Gara vadīta “visā patiesībā” (*Jņ 16:13*).

Ja Baznīca būtu pazaudējusi vai sagrozījusi Apustuļu Mantojumu, tad Patiesībai būtu jāpārstāj būt Patiesībai — jo Baznīca — ir patiesības balsts un pamats (*1.Tim. 3:15*).

Baznīcas vēstures vispārējā protestantu koncepcija, kas vēsta, ka kopš Konstantīna laikiem Baznīca esot atkritusi no ticības un palikusi šādā stāvoklī līdz pat Reformācijas aizsākumam, laupa jēgu visām šīm un daudzām citām Bībeles patiesībām. Ja Baznīca būtu pārstājusi pastāvēt kaut vai tikai uz vienu dienu, tad tai pašā dienā elles vārti to būtu uzvarējuši. Bet, ja tas tā būtu bijis, tad Kristus, attēlojot Baznīcas izaugsmi līdzībā par sinepju graudiņu (*Mt 13:31-32*), noteikti būtu minējis, ka sākotnēji uzdīgušais augs ir ticis nocirsts un tā vietā iesēta jauna sēkla; turpretim Viņš ir izmantojis sinepju graudiņa tēlu, kas, iesākumā būdams mazs, izaug lielāks par citiem dārza stādiem un top par koku.

Bet, kas attiecas uz apgalvojumu, ka ir pastāvējusi kāda īsteni ticošu protestantu biedrība, kas tūkstoš gadus esot kaut kur alās slēpusies, tad, kur gan ir liecības, kas to apstiprinātu? Valdensieši,⁹ uz kuriem atsaucas visas sektas, sākot ar Vasarsvētku draudzi un beidzot ar Jehovas lieciniekiem, nepastāvēja līdz pat 12. gs. Katrā gadījumā ir grūti noticēt, ka šie īsteni ticīgie, kas vīrišķīgi pārcieta niknās romiešu vajāšanas, būtu paslēpušies, tiklīdz kristietība kļuva par likumīgi atzītu reliģiju. Taču pat šāda varbūtība šķiet daudz iespējamāka salīdzinājumā ar ideju, ka šāda biedrība būtu varējusi pastāvēt tūkstoš gadus, neatstājot pat visniecīgāko vēsturisko liecību, kas apstiprinātu tās pastāvēšanu.

Tāpat arī var iebilst, ka Baznīcas vēsturē ir zināmi piemēri, kad vieni cilvēki mācīja vienu, citi tai pašā laikā mācīja kaut ko pilnīgi pretēju — kā gan ir iespējams noteikt, kas tieši ir Apustuliskais Mantojums? Un tālāk, — ja Baznīca sāka iet pa nepareizo ceļu, tad kā gan būtu bijis iespējams atšķirt šo ceļu no pareizā, apustuliskā? Protestanti šos jautājumus uzdod tāpēc, ka tik tiešām Romas katoļu Baznīcā radās maldīgas tradīcijas — mantojumi, taču tas notika tāpēc, ka latīniskie Rietumi pieņēma Mantojuma dabas sagrozīto izpratni. Agrāk Rietumos pieņemtais, Pareizticīgajā Baznīcā sevi saglabājušais pareizticīgo viedoklis ir tāds, ka Mantojums pēc savas būtības paliek nemainīgs un tiek atpazīts pēc sava vispasaules rakstura jeb katoliskuma¹⁰. Par Apustuliskā Mantojuma patiesumu liecina Baznīcas mācības vēsturiskā saskaņotība. Izpētiet, kam visas savas vēstures laikā Baznīca allaž ir ticējusi, un jūs atradīsiet Patiesību. Ja var pierādīt, ka kaut kādus ticējumus kādā savas vēstures posmā Baznīca nav pieņēmusi, tad ziniet, ka tā ir bijusi ķecerība. Taču ir jāņem vērā, ka mēs runājam tieši par Baznīcu, bet ne par šķeltnieciskiem grupējumiem. Šķeltnieki un herētiķi, atdalīdamies no Baznīcas, pastāvēja jau Jaunās Derības sarakstīšanas periodā; kopš tā laika viņu rindas ir kļuvušas krietni kuplākas un joprojām turpina augt, jo, apustuļa vārdiem runājot, “novirzieniem arī jābūt, lai taptu redzami jūsu starpā ticībā rūditie” (*1.Kor. 11:19*).

Maldīgais priekšnosacījums Nr. 3

Ikviens cilvēks drīkst patstāvīgi, bez Baznīcas palīdzības skaidrot Rakstus

Lai arī daudzi protestanti, iespējams, nebūs mierā ar šādu formulējumu, tomēr, neraugoties uz to, tieši šis priekšnosacījums spēlēja galveno lomu, kad reformatori

pirmoreiz izvirzīja tēzi par Rakstiem kā par vienīgo kristīgās mācības avotu. Turklāt viņu argumenti bija tādi, ka Raksti paši par sevi ir pietiekami skaidri un ka tos spēj izprast ikviens. Tādējādi tika noraidīts atzinums, ka Bībeles lasīšanā ir nepieciešama Baznīcas palīdzība. To skaidri pasaka Tībingenes (luterāņu) teologi, kas trīsdesmit gadus pēc Lutera nāves apmainījās ar vēstulēm ar Konstantinopoles patriarhu Jeremiju II:

“Varbūt kāds teiks, ka, kaut arī, no vienas puses, Raksti ir absolūti nekļūdīgi, bet, no otras — tajos ir daudz neskaidru vietu, kuras nevar saprast, negriežoties pie Gara apņemtajiem tēviem... Tai pašā laikā taisnība ir arī tas, ka vienā Rakstu vietā mājienu veidā sacītais, citā vietā izrādās izpausts tik acīmredzami un skaidri, ka to spēj saprast pat visvienkāršākie cilvēki.”¹¹

Kaut arī šie luterāņu zinātnieki paziņoja, ka viņi izmanto svēto tēvu rakstus, tie iebilda pret nepieciešamību vērsties pie tiem, bet tad, kad tiem šķita, ka starp Rakstiem un svētajiem tēviem neesot bijusi saskaņa, uzskatīja, ka svēto tēvu viedokli vajag ignorēt. Patiesībā gan zinātnieki apgalvoja, ka gadījumā, ja svēto tēvu skaidrojums attiecībā uz Rakstiem nesakrīt ar viņu personisko viedokli, tad viņu personiskie viedokļi būtu jāuzskata par autoritatīvākiem nekā Baznīcas tēvu viedoklis. Tā vietā, lai paklausītu tēviem, kas sevi parādīja kā taisnprātīgus un svētus, priekšroka tiek dota parastu mirstīgo spriedelējumiem. Tas pats (civīliskais) iemesls noveda lielāko daļu mūsdienu luterāņu teologu pie gandrīz vai visas bībeliskās mācības noraidīšanas (~~pret Kristus dievīģumu, Augšamcelsu~~), liekot noliegt pat to, ka pati Bībele ir bijusi Dieva iedvesmota, neskatoties uz to, ka tieši Bībele ir tas pamats, uz kura pirmie luterāņi, pēc viņu pašu vārdiem, balstīja visu savu ticību.

Savā atbildē patriarhs Jeremija II atsedza visu šo mācību patieso raksturu:

“Un tā pieņemsim Baznīcas Mantojumu ar taisnu sirdi, neļaujoties daudzām iedomām: jo “Dievs cilvēku ir radījis atklātu un taisnīgu, bet viņi paši ieslīgst daudzējādā neattaisnojamā gudrošanā” (*Sal.māc. 7:29*). Nesāksim apgūt jaunu ticību, noraidot svēto tēvu Mantojumu, jo dievišķais apustulis saka: “Ja kāds jums sludina citu evaņģēliju nekā to, ko jūs esat saņēmuši, lāsts pār to!” (*Gal. 1:9*)”¹²

B. MĀCĪBA, KAS PAR TICĪBAS AVOTU ATZĪST VIENĪGI SVĒTOS RAKSTUS, NEATBILST PAŠAS KRITĒRIJAM

Varētu pieļaut, ka tādai ticējumu sistēmai kā protestantisms, kas balstās uz apgalvojumu, ka vienīgi Rakstiem ir nozīme ticības jautājumos, būtu vajadzējis parūpēties par to, lai tās galvenie postulāti atbilstu pašas kritērijiem. Varētu sagaidīt, ka protestanti tur gatavībā simtiem pierādījumu “no Rakstiem”, kas apstiprinātu viņu galveno tēzi, uz kā balstās viss, kam tie tic. Labākajā gadījumā varētu cerēt, ka tiks citēti divi — trīs iespaidīgi teksti, no kā skaidri izrietētu viņu doktrīnas būtība, — tā kā arī pašos Rakstos ir sacīts: “Katra lieta pamatojas uz liecību no divu vai triju liecinieku mutes” (*2.Kor. 13:1*). Tomēr, līdzīgi puisēnam no Andersena pasakas, kas, visiem dzirdot, paziņoja, ka “karalis taču ir plīks”, es esmu spiests liecināt, ka nekur visos Svētajos Rakstos nav neviena panta, kas apstiprinātu mācību, ka Raksti ir vienīgais ticības avots. Nav pat neviena panta, kas kaut kādā veidā tuvotos šai idejai, un es būšu priecīgs, ja kāds man pierādīs pretējo. Jā gan, Bībelē ir daudz vietu, kur tiek runāts par tās Dieva iedvesmoto izcelsmi, autoritāti, derīgumu, — taču Bībelē nav nevienas vietas, kur būtu paziņots, ka Raksti ir vienīgā autoritāte ticīgajiem. Ja šāda mācība Bībelē būtu

ietverta kaut vai slēptā veidā, tad jau pirmie Baznīcas tēvi būtu mācījuši tieši to pašu. Taču kurš gan no svētajiem tēviem jebkad ir mēģinājis iedvest ko tamlīdzīgu? Tādējādi protestantisma pamatprincips apgāz pats sevi, būdams iekšēji pretrunīgs. Protestantiskā mācība par ārkārtējo Bībeles autoritāti gluži vienkārši nav atrodama pašā Bībelē; faktiski tā ir pretrunā ar to (uz ko mēs esam norādījuši jau agrāk), tā kā Bībele māca, ka arī Svētais Mantojums ir nepieciešams un obligāts kristīgās ticības avots (2.Tes. 2:15; 1.Kor. 11:2).

C. BĪBELES SKAIDROŠANĀ LIETOTO PROTESTANTISKO METOŽU NEPAMATOTĪBA

Kopš pirmajām Reformācijas dienām protestantiem ir nācies saskarties ar faktu, ka ar mūsu rīcībā esošās Bībeles palīdzību, ņemot vērā cilvēciskā saprāta aprobežotību, ļaudis nespēj nonākt pie savstarpējas saskaņas svarīgākajos ticības jautājumos. Jau Mārtaņa Lutera dzīves laikā radās desmitiem visdažādāko grupējumu, no kuriem ikviens pretendēja uz to, ka vienkārši tic Bībelei, taču neviens no tiem nebija vienisprātis ne ar vienu citu attiecībā uz to, ko saka Bībele. Savā laikā Luters vīrišķīgi turējās pretī impērijas seimam Vormsā, paziņodams, ka “ja viņam netiks sniegtas liecības no Svētajiem Rakstiem vai citi skaidri un neapgāžami pierādījumi, viņš neatteiksies no saviem sacerējumiem”. Vēlāk, kad anabaptisti (kas nepiekrīta luterāņiem virknē jautājumu) lūdza attiecībā pret viņiem izrādīt līdzīgu iecietību, tie no luterāņu puses tika pakļauti nežēlīgām represijām: daudzi tūkstoši tika sodīti ar nāvi — par spīti Lutera pasludinātajām tiesībām brīvi skaidrot Svētos Rakstus.

Neraugoties uz acīmredzamajām problēmām, kas radušās sakarā ar mācību par Svētajiem Rakstiem kā vienīgo ticības avotu, kas noveda pie protestantisma sadrumstalošanās daudzās sektās, protestanti, negribēdami atzīt savu zaudējumu pāvestu priekšā, ievirzīja lietu tādā gultnē, ka viņiem nepiekrītošie gluži vienkārši nepareizi lasa Bībeli. Tad problēmas atrisināšanai tika piedāvāta virkne paņēmieni, kā skaidrot Bībeli. Saprotams, ka vēl ir nepieciešams atrast recepti, kas ļautu izvairīties no bezgalīgās skaldīšanās visdažādākajās sektās un novirzienos, un protestanti visu laiku ir aizņemti ar metodoloģiskās atslēgas meklēšanu, kas tiem palīdzētu atrisināt šo problēmu.

Aplūkosim vispopulārākās pieejas, kas līdz šim tika lietotas Bībeles skaidrošanā un kuras joprojām tiek izmantotas vienā vai otrā protestantisma novirzienā.

Pieeja Nr. 1

Bībele ir jāsaprot burtiski — tās teksts ir skaidrs

Šī bez šaubām bija pati pirmā pieeja, ko pasludināja reformatori, kaut arī samērā ātri tie nonāca pie secinājuma, ka tā nesniedz pilnīgu gandarījumu. Un, pat neraugoties uz to, ka šī pieeja jau no paša sākuma parādīja savu nepamatotību, tā līdz pat šim brīdim ir vispopulārākā starp vismazāk izglītotajiem evaņģelikāļiem un harizmātiķiem. No viņiem bieži var dzirdēt tādu frāzi: “Bībele saka to, kas tai ir padomā, un padomā tai ir tas, ko tā saka.” Taču, kad lieta nonāk līdz konkrētiem Rakstu tekstiem, kuriem protestanti nepiekrīt, piemēram, vietas, kur Kristus dod apustuļiem varu piedot grēkus (Jņ 20:23) vai kad Viņš runā par Euharistiju: “... tā ir Mana miesa ... tās ir Manas jaunās derības asinis” (Mt 26:26,28), jeb kad sv. apustulis Pāvils māca, ka sievietēm, atrodoties dievnamā, ir jāapsedz galva (1.Kor. 11:1-16), tad pēkšņi izrādās, ka Bībele vairs nesaka to, kas tai ir padomā: “Nu, to nav jāsaprot burtiski...”

Pieeja Nr. 2

Pareizo izpratni mums paziņo Svētais Gars

Kad zem Reformācijas karoga radās daudzskaitlīgie strāvojumi, kuri nespēja rast savstarpēju saskaņu attiecībā uz Svēto Rakstu skaidrošanu, tad nešaubīgi par otro problēmas risinājumu kļuva apgalvojums, ka dievbijīgu protestantu, lai tas spētu pareizi izskaidrot Rakstus, vada Svētais Gars. Saprotams, ka ikviens, kurš nepiekrīt šim dievbijīgajam protestantam, nespēj būt tā paša Gara vadīts, kā rezultātā ikvienam protestantiskajam novirzienam ir jāpārstāj uzskatīt par kristiešiem visus tos, kas no viņiem atšķiras. Ja šāda pieeja izrādītos pamatota, tad protestantismā būtu saglabājies viens vienīgs novirziens, kas pareizi skaidro Svētos Rakstus, — bet tieši kurš no vairākiem tūkstošiem pastāvošo strāvojumu (denomināciju)? Protams, atbilde būs atkarīga no tā, ar kāda novirziena pārstāvi jūs runāsit, taču par vienu var būt drošs — visdrīzāk viņš nosauks to strāvojumu, pie kura pieder pats.

Mūsdienās gan (kaut arī tas ir atkarīgs no tā, ar kādu no protestantu denominācijām jums ir darīšana) jūs visdrīzāk sastapsieties ar protestantu, kurš sāks runu par patiesības relativitāti, nekā ar tādu, kurš kategoriski pastāvēs uz savu domubiedru ekskluzīvo patiesīgumu. Uzrodoties aizvien jaunām un jaunām konfesijām, jebkāda novirziena protestantiem kļūst arvien grūtāk apgalvot, ka vienīgi viņi pareizi izprot Rakstus (kaut arī tādus vēl var sastapt pietiekami lielā skaitā); tāpēc par ierastu parādību ir kļuvusi konfesionālo atšķirību mazināšana un apgalvojums, ka šīs atšķirības ir nebūtiskas. Tiek uzskatīts, ka katra novirziena rīcībā ir tikai daļa Patiesības; savukārt pilna Patiesība nepieder nevienam. Tieši uz šīs augsnes dzima ekumēnisma herēze.

Daudziem protestantiem ir nosliece uz to, lai atzītu, ka patiesība tādā vai citā pakāpē pieder visām reliģijām. Viņu slēdzieni ir sekojoši. Lai iegūtu pilnu Patiesību, ikvienai konfesijai ir jāiemet sava Patiesības daļiņa kopējā katlā; pēc tam visu jāsamaisa — un, lūk, jums gatavā Patiesība. Bet tā jau būs anti-krista reliģija. Saskaņā ar Rakstiem Baznīca allaž bijusi un ir patiesības balsts un pamats (*1.Tim. 3:15*); tāpēc — vai nu Baznīcai pieder Patiesība, vai arī šī nav tā Baznīca, kuru dibinājis Kristus.

Pieeja Nr. 3

Neskaidrās vietas ir jāskaidro ar skaidro vietu palīdzību

Šī acīmredzot ir vislabākā metode, kas ļauj atrisināt Bībeles skaidrošanas uzdevumu ar pašas Bībeles palīdzību: skaidrot nesaprotamos tekstus uz saprotamo tekstu bāzes. Loģika šādai pieejai ir vienkārša: ja kādā Rakstu vietā patiesība izpaužas neskaidri, tad noteikti būs atrodama cita vieta, kas apgalvos to pašu, taču daudz skaidrāk; izmantojiet skaidrās vietas kā atslēgu — un jums atklāsies neskaidro vietu nozīme. Tieši par to rakstīja Tībingenes teologi, pirmo reizi apmainoties vēstulēm ar patriarhu Jeremiju II.

“Tāpēc nav labāka Rakstu skaidrošanas veida kā meklēt Rakstu izskaidrojumu tieši pašos Rakstos. Jo visus Rakstus ir diktējis viens un tas pats Svētais Gars, kurš Savu gribu zina labāk par visiem un labāk par visiem spēj noteikt Viņa Paša piešķirto nozīmi.”¹³

Lai cik arī daudzsološa šķita šī metode, tā ātri parādīja savu nepiemērotību protestantiskās sadrumstalotības problēmas risināšanā. Grūtības slēpjas tajā apstākļī, kādas vietas uzskatīt par skaidrām, bet kādas — par neskaidrām.

Baptisti, apgalvodami, ka kristietis nespēj zaudēt pestīšanu, tā kā viņš jau ir “pestīts”, saredz veselu rindu vietu, kas, pēc viņu domām, pilnīgi skaidri māca par mūžīgo glābšanos. Piemēram: “... jo neatceļamas ir Dieva žēlastības dāvanas un Viņa aicinājums” (*Rom. 11:29*); “Manas avis dzird Manu balsi, Es tās pazīstu, un viņas Man seko. Un es tām došu mūžīgo dzīvību, un viņas nemūžam neies bojā, un neviens tās neizraus no Manas rokas” (*Jņ 10:27-28*). Bet, kad baptisti saduras ar pantiem, no kuriem izriet, ka pestīšana var tikt pazaudēta, — tādiem, piemēram, kā “taisno neizglābs viņa taisnība, kad viņš apgrēkojas” (*Eceh. 33:12*), vai “... kas pastāv līdz galam, tas taps izglābts” (*Mt 10:22; sal. arī Mt 24:13; Atkl. 2:7,11,17,26; 3:5,12; 21,7*), tad viņi sāk izmantot “skaidrās” vietas “neskaidro” vietu izskaidrošanai. Metodisti, kuri uzskata (pilnīgi pamatoti), ka cilvēks var pazaudēt pestīšanu, ja viņš novērsīsies no Dieva, šādas vietas neuzskata par neskaidrām un, gluži otrādi, aplūko iepriekš minētos tekstus, ko baptisti izmanto, lai pierādītu savas mācības patiesumu, citu fragmentu gaismā, kuri tiem šķiet skaidri. Un tādā veidā metodisti un baptisti apmainās ar citātiem no Bībeles, brīnīdamies, kā gan citi neredz to, kas viņiem pašiem šķiet acīmredzams.

Pieeja Nr. 4

Vēsturiski kritiskā eksegēze

Lai nenoslīktu subjektīvu viedokļu jūrā, protestanti ir sākuši ķerties pie ikviena “salmiņa”, kam piemīt objektīvs raksturs. Atkarībā no tā, kā, laikam ritot, vairojusies sadrumstalotība, protestanti aizvien biežāk sāk pievērsties “zinātnei”, ar kuras palīdzību protestantu zinātnieki cerēja saskaņot atšķirīgus Bībeles skaidrojumus. Šī “zinātniskā” pieeja, kas guva pārsvaru protestantu Bībeles zinātnē, bet šajā (20. gs.— tulk. piez.) gadsimtā ir kļuvusi par galveno arī Romas katoļu Bībeles zinātnē, parasti tiek dēvēta par vēsturiski kritisko eksegēzi. Sākot ar tā saucamo apgaismības laikmetu, kad daudziem sāka šķist, ka zinātne ir spējīga atrisināt visas pasaules problēmas, protestantu zinātnieki izmantoja filozofiju un laicīgo zinātņu metodoloģiju teoloģijā un Bībeles skaidrošanā. Viņi aizrāvās ar Bībeles studēšanu, izpētot visus iespējamus tās aspektus: tās sarakstīšanas vēsturi, līdz mūsu laikam nonākušos rokrakstus, bībeliskās valodas utt.

Apiedamies ar Svētajiem Rakstiem kā ar arheoloģisku relikviju, šie zinātnieki centās izanalizēt ikvienu to fragmentu, katru “kauliņu”, lietojot jaunākās metodes un paņēmienus, kādus vien zinātne spēja piedāvāt. Tiešām jāatzīst, ka šajā ceļā tika iegūti daudzi noderīgi rezultāti. Diemžēl šāda metodoloģija dažkārt noveda pie kļūdām nopietnos fundamentālos jautājumos; taču tā bija tādas “zinātniskās objektivitātes” auras apņemta, ka daudzi līdz pat šim brīdim atrodas tās valdzinājuma gūstā. Tālab vajadzētu detalizētāk aplūkot minēto metodi, izanalizējot tās filozofisko bāzi.

Arī šī metode, līdzīgi visām citām protestantu pieejām, cenšas skaidrot Bībeli, ignorējot Baznīcas Mantojumu. Kaut arī nav kaut kādas īpašas protestantu eksegēzes, cerība galu galā tiek likta uz to, ka “Rakstiem ir jārunā pašiem par sevi”. Protams, neviens kristietis nevarētu iebilst tam, ko saka Svētie Raksti, ja tie tiešām atbilstoši minētajām metodēm “runātu paši par sevi”. Taču problēma slēpjas tajā apstākļī, ka zinātnieki, kas uzņemas drosmi būt par Bībeles ruporiem, Rakstu tekstu izlaiž caur savu

protestantisko izejas priekšnosacījumu filtru. Pretendējot uz objektivitāti, viņi tai pašā laikā Svētos Rakstus interpretē atbilstoši savam mantojumam un savām dogmām (vienalga, vai tie būtu fundamentālisti — racionālisti vai liberālie racionālisti). Lai raksturotu protestantu zinātnieku darbību, atļaušu sev pārfrāzēt Alberta Šveicera izteicienu: Bībeles jēgas meklējumos viņi ielūkojās neizmērojami dziļā akā un šajā sakarā radīja milzīgu daudzumu spoži sarakstītu sējumu, taču diemžēl tajā akā viņi bija ieraudzījuši vienīgi paši savu atspulgu. Protestantu zinātnieku kļūda (gan liberāļu, gan konservatoru) ir tāda, ka tie — atbilstoši lielākai vai mazākai savas odiozitātes pakāpei — lietoja empīrisku metodoloģiju teoloģijas un bībelisko pētījumu jomā. Kad es izmantoju terminu “empīriska”, es to lietoju plašā nozīmē, domādams racionālistisko un materiālistisko pasaules uzskatu, kas ir pārņēmis daudzus prātus Rietumos un kas, līdzīgi vēža audzējam, turpina izplatīties pa visu pasauli. Pozitivistiskās sistēmas (viena no kurām tad nu arī ir empīrisms) cenšas balstīties uz kaut kādām “neapšaubāmām” zināšanām.¹⁴ Empīrisms, stingri ņemot, ir ticība tam, ka jebkādas zināšanas ir balstītas uz pieredzi un skaidri var zināt vienīgi tās lietas, kas apstiprinājušās zinātnisko novērojumu rezultātā. Roku rokā ar zinātniskās novērošanas un pieredzes metodēm sevi piesaka metodoloģiskās skepses princips, par kura pirmo piemēru kļuva Renē Dekarta filozofija, kas sāka ar apgalvojumu, ka viss šajā pasaulē var tikt pakļauts šaubām, izņemot mūsu pašu eksistenci, un uz šīs vienīgās neapstrīdamās patiesības (“es domāju, tātad es eksistēju”) centās būvēt savu filozofisko sistēmu. Iesākumā reformatori bija mierā ar stāvokli, ka Bībele ir fundaments, uz kura turas teoloģija un filozofija; taču atkarībā no tā, kā pieņēmas spēkā Apgaismības humānistiskais gars, protestantu zinātnieki pievērsa savas racionālistiskās metodes pašai Bībelei, cenzdami noskaidrot, ko no tās varētu iegūt ar šo metožu palīdzību. Liberālās teoloģijas pārstāvji pabeidza šo darbu, atmetot visu, ko vien bija iespējams, un palika tikai pie saviem pašu uzskatiem un jūtām kā vienīgā ticības pamata.

Konservatīvie protestanti, par laimi, ar daudz mazāku konsekvenci turējās pie savas racionālistiskās pieejas un tādējādi spēja saglabāt savā vidē bijību pret Svētajiem Rakstiem un ticību tam, ka tie ir Dieva iedvesti. Taču, neraugoties uz to, viņu pieeja (pat vipārlicinātāko fundamentālistu) joprojām visai būtiski sakņojas tai pašā liberāliem raksturīgajā racionālistiskajā. Pirmo piemēru tam var atrast pie fundamentālistiem — dispensacionālistiem, kas pieturas pie smalki izstrādātas teorijas, kura uzskata, ka dažādos vēsturiskos posmos Dievs ar cilvēku apietas atšķirīgi, atkarībā no perioda, tā saucamās “dispensācijas” (kas atbilst zināmai Dieva norunai ar cilvēku). Cilvēces vēsture ietver sevī šādus periodus: Ādama, Noasa, Mozus, Dāvida utt. Tajā ir zināma daļa patiesības, taču tālāk šī teorija māca, ka mēs neatrodami Jaunās Derības periodā, un tāpēc, kaut arī Jaunās Derības laikā notika brīnumi, tagad tie vairs nenotiek. Šis ir ļoti interesants viedoklis, kas fundamentālistiem ļauj (trūkstot stingram pamatam Svēto Rakstu veidā) nenoliegt Bībeles brīnumus un vienlaicīgi palikt empīrikiem ikdienas dzīvē. Tādējādi, kaut arī no pirmā acu uzmetiena šķiet, ka šīs pieejas aplūkošanai ir vienīgi akadēmiska interese un ka tai nav nekā kopīga ar vidusmēra protestanta reālo dzīvi, faktiski pat parasts vidēji dievbijīgs konservatīvais protestants — lajs izrādās nenovēršami pakļauts šāda veida racionālisma ietekmei. Šis tā saucamās “zinātniskās” pieejas Svētajiem Rakstiem dziļais maldīgums sakņojas nepareizā empīrisma priekšnosacījumu pielietošanā, studējot vēsturi, Rakstus, teoloģiju. Empīriskās metodes dod labus rezultātus tad, kad tiek korekti lietotas attiecībā pret dabaszinātnēm; taču tad,

kad tiek izmantotas tur, kur tās nav piemērojamas, piemēram, studējot vēsturi (kas nevar tikt atkārtota un nepakļaujas eksperimentālai pārbaudei), tās nespēj dot jebkādas pozitīvus rezultātus.¹⁵ Zinātniekiem vēl stāv priekšā garīgajā pasaulē iekļūstspējīga “teleskopa” radīšana. Taču protestantu teologi jau šobrīd apgalvo, ka no zinātnes viedokļa ļauno garu vai sātana eksistence nevar tikt apstiprināta. Bet kādi gan ir tam pierādījumi? Pat ja pats sātans nostātos empīriķa priekšā ar dakšām rokās un asiņaini sarkanā apmetnī, pēdējais sev to tik rūpīgi izskaidrotu, ka tas nebūtu pretrunā ar viņa pasaules uzkatu. Kaut arī šādi empīriķi lepojas ar savu atvērtību taisnībai un patiesībai, īstenībā viņu pašu izejas priekšnosacījumi ir padarījuši tos aklus līdz tādai pakāpei, ka tie neredz neko, kas ir pretrunā ar viņu realitātes modeli. Konsekventa empīrisma pielietošana liktu apšaubīt jebkādas zināšanas (ieskaitot arī pašu empīrismu un tā metodes), taču empīrismam tā piekritēji ļauj būt nekonekvēntam, “tāpēc ka viņa nesaudzīgā cilvēciskās pieredzes izkropļošana rada tam tik augstu zinātniskās stingrības reputāciju, ka viņa prestižs neļauj saredzēt sava fundamenta defektus”¹⁶. Saistība starp galējībām, pie kurām nonākuši mūsdienu liberālie protestantu zinātnieki, no vienas puses, un daudz konservatīvākie fundamentālisti, no otras, nav saprotama daudziem, un vismazākajā mērā to saskata konservatīvie fundamentālisti. Kaut arī šie konservatori uzskata sevi par opozicionāriem attieksmē pret protestantisko liberālismu, viņi tomēr pēc būtības izmanto tieši tās pašas Rakstu studēšanas metodes, ko liberāļi, bet kopā ar šīm metodēm izpaužas to pamatā liktie filozofiskie priekšnosacījumi, par ko konservatori runā nelabprāt. Tādējādi atšķirība starp liberāļiem un konservatoriem faktiski nav atšķirība sākotnējos priekšnosacījumos, bet drīzāk gan tajā, cik tālu tie aiziet savos loģiskajos slēdzienos, izejot no kopīgajiem priekšnosacījumiem. Līdzīgi gadarīniešu cūkām, viņi visi kopā pa galvu pa kaklu traucas pretim bezdibeņa malai; kaut gan liberāļi, iespējams, jau ir pārkāpuši šo robežu, kamēr konservatori vēl tikai turpina kustību šajā virzienā.

Tās protestantu kopienas, kas tagad par baznīcas kalpotājiem iesvēta homoseksuālistus, pirms simts gadiem tika uzskatītas par konservatīvām; vēl konservatīvākās denominācijas iet pa šo pašu ceļu.

Ja protestantu eksegēze būtu tik tiešām zinātniska, kā tā pati sevi atestē, tā novestu pie saskaņotiem rezultātiem. Ja šīs eksegēzes metodes būtu vienkārši zināmi “tehniski” paņēmieni, kas nebalstās ne uz kādiem priekšnosacījumiem, tad nebūtu nozīmes, kas tās izmanto, — tās allaž novestu pie vieniem un tiem pašiem rezultātiem. Taču ko mēs redzam, tuvāk aplūkojot pašreizējo stāvokli protestantu Bībeles studijās? Pēc pašu “ekspertu” vērtējuma, protestantu bībeliskā zinātne pārdzīvo krīzi.¹⁷ Tik tiešām šo krīzi varbūt vislabāk raksturo pazīstamā protestantu zinātnieka, Vecās Derības speciālista Gerharda Hāzela atzīšanās (viņa apskatā, kas veltīts Vecās Derības vēsturei un pašreizējam teoloģijas stāvoklim): mūsu (20. gs. — tulk. piez.) gadsimta 70. gados ir radušās piecas jaunas Vecās Derības teoloģijas, un “nevienai no tām pēc pieejas un metodes neizdodas rast saskaņu ar kādu no pārējām”. Nudien dīvaini (ja ņemam vērā protestantisko Bībeles pētījumu augsto zinātnisko līmeni), ka ikvienai slēdzienu virknei gandrīz vai jebkurā jautājumā var atrast kārtīgu zinātnisko pamatojumu. Citiem vārdiem runājot, jūs varat nonākt pie jebkāda jums vēlama secinājuma, un vienmēr atradīsies kāds filozofijas doktors, kurš kļūs par tā aizstāvi. Tātad tiem nav nekā kopīga ar tādām zinātnēm kā, piemēram, matemātika vai ķīmija! Tas nozīmē, ka mums ir darīšana ar zināšanu sfēru, kas pretendē uz to, lai kļūtu par objektīvu zinātni, bet kas faktiski ir pseidozinātne, kura savās dzīlēs slēpj ārkārtīgi daudzveidīgus savstarpēji pretrunīgus

filozofiskos un teoloģiskos uzskatus. Līdz tam brīdim, kamēr zinātnieki neizgudros Dieva izpētei noderīgus instrumentus, objektīva zinātniskā teoloģija vai Bībeles interpretēšana nebūs iespējama. Nedrīkst apgalvot, ka protestantiskajos Bībeles pētījumos nav nekā pamācoša vai noderīga. Taču protestantiskās Bībeles pētīšanas metodes, vēsturiski lingvistiskās pieejas standartformās ietvertas, operējošas ar kaut kādām miglainām “tehnoloģijām” un pseidozinātnes spoguļu atainotas, vienlaicīgi ir arī protestantiskās teoloģijas un filozofijas priekšnosacījumu produkts un atbalsts — un kā sūkņu šļūtenes aizpildās ar to, kas tajās tiek sūknēts.¹⁸ Un, tā kā mūsdienu universitātes nepiešķir filozofijas doktora grādu tiem, kuri tikai konstatē acīmredzamu patiesību, šie zinātnieki cenšas cits citu pārspēt, izvirzot aizvien jaunas un jaunas visneiedomājamākās teorijas. Un šeit arī ir pati ķecerības (herēzes) būtība: jaunievedumi, pašpaļāvība un pašapmāns.

Pareizticīga pieeja Svētajiem Rakstiem

Kad es, Dieva žēlsirdības vadīts, nokļuvu Pareizticībā un izārstējos no iepriekšminētās teoloģiskās “šizofrēnijas”, pamezdam Sodomu tad, kad uguns un sērs jau bija sākuši to aprīt, man nebija vēlēšanās atskatīties, lai veltītu tai atvadu skatienu. Taču diemžēl es atklāju, ka protestantiskās metodes un priekšnosacījumi ar savu ietekmi ir spējuši skart dažas aprindas pat Pareizticīgās Baznīcas iekšienē. Iemesls, kā jau tika sacīts iepriekš, ir tāds, ka protestantiskā pieeja Svētajiem Rakstiem izreklamē sevi kā zinātni, un tāpēc atsevišķiem pareizticīgajiem zinātniekiem šķiet, ka viņi izdara Baznīcai lielu pakalpojumu, ieviešot šo kļūdaino pieeju mūsu semināros un draudzēs. Taču tajā nav nekā jauna; ķecerība tādā veidā ir darbojusies vienmēr, gribēdama piekrāpt uzticīgos. Kā sacīja sv. Irinejs, kad savā laikā sāka uzbrukumu ķecerībām: “Turklāt viņi ar tīšuprāt izsmalcinātiem vārdu virknējumiem vienkāršos cilvēkus vedina uz zinātkāri un tai pašā laikā pazudina šos patiesību no meliem atšķirt nespējīgos, musinot šos nelaimīgos uz Dievu zaimojošām un nešķīstām domām ... Jo maldi sevi vienus pašus neizrāda, lai, atklājoties savā kailumā, tie neatmaskotu paši sevi, bet viltīgi, kārdinošā tērpā uzcirtušies, tie sasniedz to, kas pēc sava ārējā izskata nepieredzējušajiem šķiet patiesāks par pašu patiesību.”¹⁹ Lai izvairītos no kļūdām un pārpratumiem, es bez aplinkiem saku, ka pareizticīgā pieeja Svētajiem Rakstiem nebalstās uz objektīvu zinātnisko izpēti; tās Rakstu izpratne nav jāmeklē jaunākajos arheoloģiskajos atzinumos, jo tā sakņojas īpašās savstarpējās attiecībās ar Rakstu Autoru. Pareizticīgā Baznīca ir Kristus Miesa, patiesības balsts un pamats, un vienlaicīgi tas ir ierocis, ar kura (tā locekļu rokām) starpniecību, Dievs rakstīja Svētos Rakstus, un arī līdzeklis, ar kura palīdzību Dievs tos (Rakstus) pasargāja. Pareizticīgā Baznīca pareizi saprot Bībeli, tāpēc ka pastāv vienots dzīvais Mantojums, kas nāk jau no Ādama un kas ir nonācis līdz mūsdienīgajiem, miesā tērtajiem tā (Mantojuma) locekļiem. To, ka šī ir patiesība, laboratorijā pierādīt nav iespējams; pārliecību par to dod Svētais Gars un Dieva dzīves pieredze Baznīcā. Protestants te uzdos jautājumu: bet kurš var pierādīt, ka pareizticīgo Mantojums ir pareizs un ka vispār pastāv jēl kāds pareizs mantojums? Pirmām kārtām ir jāsaka, ka protestantiem vajadzētu labi izstudēt Baznīcas vēsturi gadsimtu pēc gadsimta, bet nevis pārlēkt, kā viņi to dara, no Apustuļu darbiem uzreiz pie protestantu Reformācijas. Tad viņi uzinās, ka pastāv tikai viena Baznīca un ka šāda Baznīcas pašizpratne un ticība ir bijusi no paša sākuma. Nīkejas ticības apliecība skaidri pauž šo ticību: “Ticu ... uz vienīgo, svēto, vispārējo un apustulisko Baznīcu.” Šis apgalvojums, ko atzīst gandrīz visi

protestantu strāvājumi, nekad netika iztulkots tādā nozīmē, ka pastāv kaut kāda neredzamā Baznīca, kuras locekļi nespēj nonākt pie savstarpējas sapratnes nevienā savas mācības punktā. Koncili, kas noteica šo ticības apliecību (tāpat kā Svēto Rakstu kanoniskās grāmatas), uzlika anatēmas tiem, kas bija ārpus Baznīcas, vai tie būtu tādi herētiķi kā montānisti vai arī šķeltņieki kā donātisti. Tie (Koncili) nesacīja: “Mēs nepiekrītam montānistu mācībai, taču viņi ir tāda pati Baznīcas daļa kā mēs.” Gluži otrādi — montānistiem tika liegta iespēja uzturēt sakarus ar Baznīcu līdz brīdim, kad viņi gribēs tajā atgriezties un tiks no jauna pieņemti ar svēto kristību un mirru svaidīšanu (herētiķu gadījumā) vai arī tikai ar mirru svaidīšanu (šķeltņieku gadījumā) (*II Vispasaules Koncils, noteikums Nr. VII*). Tika pat aizliegta — un tiek aizliegta joprojām — kopīga lūgšana ar tiem, kas atrodas ārpus Baznīcas (*Apustuļu noteikumi Nr. XLV, XLVI*). Atšķirībā no protestantiem, kas pasludina par varoņiem tos, kuri, pārtraukdami attiecības ar vienu grupējumu, rada citu, paši savu, Senajā Baznīcā šādu rīcību pielīdzināja vissmagākajiem grēkiem. Kā brīdināja sv. Antiohijas Ignātijs (apustuļa un evaņģēlista Jāņa māceklis): “Neļaujiet sevi savaldzināt, mani brāļi! Kas seko vedinošajiem uz šķelšanas, tas neiemantos Dieva Valstību. Kurš turas pie svešas mācības, tas nejūt līdzī Kristus ciešanām” (*Filadelfiešiem 3:5*).

Protestantu kustībai dzīvību deva pāvestu nelikumības; taču līdz tam brīdim, kamēr latīņi nebija sarāvuši saites ar pareizticīgajiem Austrumiem, šādu ļaunprātīgu nelikumību nebija. Daudzu mūsdienu protestantu teologu domas atkal ir pievērsušās “nesadalītās kristietības” pirmajai tūkstošgadei, pakāpeniski sākot sev atklāt to milzīgo dārgumu, ko zaudējuši Rietumi (kā rezultātā daudzi no viņiem kļūst pareizticīgi).²⁰ Skaidri redzams, ka pareiza ir tikai viena no trim sekojošajām tēzēm:

1. Pareiza mantojuma nav, elles vārti ir uzvarējuši Baznīcu, un tādējādi Evaņģēliji un Nikejas ticības apliecinājums ir kļūdaini.

2. Īstenā ticība ir meklējama pāvestībā ar tās mainīgajiem vai arī no jauna ieviešamajiem dogmātiem, kurus nosaka nemaldīgais Kristus vietnieks.

3. Pareizticīgā Baznīca ir vienīgā Baznīca, kuru ir dibinājis Kristus un kas Apustulisko Mantojumu ir saglabājusi nemainīgu un nesagroztu.

Tādējādi protestantiem ir šāda izvēle: relatīvisms, Romas katolicisms vai pareizticība.

Lielākā daļa protestantu tā iemesla dēļ, ka to galvenais teoloģiskais “tikai Rakstus vien” atzīstošais princips ir spējis novest vienīgi pie sadrumstalotības un strīdiem, jau sen ir atteikušies no patiesas kristīgās vienotības idejas; apgalvojumu, ka patiesā ticība var būt tikai viena, viņi uztver kā smieklīgu hipotēzi. Kad viņi saduras ar tik stingriem uz Baznīcu attiecināmiem atzinumiem kā iepriekšminētie, viņi, kā likums, ir sašutuši un nāk klajā ar apvainojumiem kristīgās mīlestības trūkumā. Izrādījušies esam ārpus patiesās vienotības, viņi mūsdienīgās ekumēnisma herēzes izskatā cenšas radīt viltus vienotību, kur tiek nosodītas tikai tās ticības, kuras pretendē uz to, ka vienīgi tām pieder Patiesība. Taču te izpaužas nevis mīlestība, kā to saprot Baznīca, bet humānistiska sentimentalitāte. Savukārt Baznīcas vienotības pamatā ir ielikta mīlestība. Kristus ir nācis ne tāpēc, lai dibinātu jaunu filozofijas skolu, bet, kā Viņš Pats ir sacījis, Viņš atnāca, lai radītu Savu Baznīcu, kuru elles vārti neuzvarēs. Un šī jaunā biedrība, ko sauc par Baznīcu, pārstāv “nevis iekšēji sašķeltu personu mehānisku apvienību, bet organisku vienību”²¹. Šī Baznīcas vienotība ir iespējama, vienīgi pateicoties Svētā Gara dāvātajai jaunajai dzīvībai, kas mistiski sakņojas Baznīcas dzīvē. “Kristīgā ticība savieno uzticīgos ar Kristu

un šādā veidā sastāda no tiem visiem vienu saskanīgu miesu. Kristus rada šo miesu, ikvienam sevi atklājot un ar sajūtamu iedarbību dāvājot žēlastības Garu... Ja tiks pārrauta saikne ar Baznīcas miesu, tad atsevišķa persona, nošķirdamās un noslēgdamās savā patmīlībā, tiks atrauta no žēlastības pilnās, Baznīcā mītošās Svētā Gara ietekmes.”²²

Baznīca ir vienota, jo tā ir Kristus miesa, un sadalīt to ontoloģiski nav iespējams. Baznīca ir vienota, tāpat kā vienoti ir Kristus un Dievs Tēvs. Kaut arī vienam otram šī vienotības koncepcija var šķist nebūtiska, ticīgajiem, kuri ar pašu pieredzi ir pārbaudījuši to dzīvē, ieiedami tās realitātē, tā nešķiet. Par spīti tam, ka dažam labam tas var šķist skarbi un nepieņemami, tomēr tāda ir Baznīcas realitāte un tā “no ikviena pagēr lielu pašuzpurēšanos, pazemību un mīlestību”.²³ Mūsu ticība Baznīcas vienotībai sastāv no divām daļām. Tā ir gan vēsturiskā vienotība, gan arī patreiz pastāvošā vienotība. Tas nozīmē, piemēram, ka tad, kad, nomira apustuļi, viņi nenošķīrās no Baznīcas vienotības. Viņi joprojām ir Baznīcas sastāvdaļa tādā pašā mērā kā tad, kad ietilpa tajā miesiski. Kad mēs noturam euharistiju ikvienā no vietējām Baznīcām, mēs nenoturam to vieni, bet kopā ar visu Baznīcu, kas atrodas gan uz zemes, gan arī debesīs. Debesīs mītošie svētie ir mums pat tuvāki nekā tie cilvēki, kurus mēs varam redzēt vai kuriem mēs spējam pieskarties. Tādējādi Pareizticīgajā Baznīcā mūs māca ne tikai tie miesā tērtie cilvēki, kuriem Dievs ir licis mūs mācīt, bet arī visi debesīs un uz zemes mītošie Baznīcas skolotāji — sv. Jānis Zeltamute ir skolotājs tikpat lielā mērā kā tagad dzīvojošs bīskaps, bet faktiski pat lielākā. Tas ietekmē mūsu pieeju Svētajiem Rakstiem, ka mēs tos neizskaidrojam, paļaujamies vienīgi uz pašu spēkiem (*2.Pēt. 1:20*), bet darām to kopā ar visu Baznīcu. Šāda pieeja tika noformulēta sv. Lerinas Vikentija definīcijā:

“Ja rakstītie Dieva Vārdi ir svēti, visupilnīgi un vienmēr pilnībā saprotami, savstarpēji salīdzinot dažādas vietas, tad kāda gan vajadzība pievienot tiem vēl arī Baznīcai piemītošo Rakstu izpratnes autoritāti? Svētos Rakstus tiem piemītošā cildenuma dēļ ne visi saprot vienā un tai pašā nozīmē, viens tos tulko tā, cits savādāk; tā ka sanāk gandrīz vai cik galvu, tik arī nozīmju. Un tālab, tulkojot pravietiskos un apustuliskos rakstus, pie tik daudzskaitlīgiem neskaitāmi daudzveidīgiem maldu līkločiem, ir absolūti nepieciešams vadīties pēc vispasaules Baznīcas pieņemtās normas. Savukārt pašā vispasaules Baznīcā ar visiem spēkiem vajadzētu turēties pie tā, kam ir ticējuši visur, kam ticējuši vienmēr, kam ticējuši visi; tāpēc ka vienīgi tam ir vispasaules raksturs, kas pēc iespējas vairāk spēj aptvert, kā to patiesībā rāda arī pati šī vārda nozīme. Bet šim noteikumam mēs galu galā būsim uzticīgi vienīgi tajā gadījumā, ja turēsimies pie vispārīguma, senuma, saskaņas. Sekot vispārīgumam nozīmē atzīt par patiesu vienīgi to ticību, ko atzīst un apliecina visa Baznīca visā pasaulē; sekot senatnīgumam nozīmē nekādā gadījumā neatkāpties no tās mācības, pie kuras nešauboties turējās mūsu sv. tēvi un senči; visbeidzot, sekot saskaņai nozīmē pieņemt pašā senatnē vienīgi tās ticības apliecības un izskaidrojumus, pie kā turējušies visi, vismaz lielākā daļa draudžu ganu un skolotāju.”²⁴

Šis “vispasaulesīguma” (katoliskuma) apzīmējums skaidri formulē nostādnes, kas veido mūsu ticības dziļo noslēpumu. Rodas dabisks jautājums: “Kā mēs varam zināt, kāda ir patiesā apustuliskā ticība, ja saduramies ar visdažādākajām novirzēm no tās?” Šis jautājums Baznīcai bija aktuāls jau apustuļu laikos, un uz to centās atbildēt dižākie ticības skolotāji. Jautājums jau pats sevī satur atbildi: novirzes mēs atpazīstam tā iemesla dēļ, ka tās pēc savas būtības ir novirzes.

“... kam ir ticējuši VISUR”

Definējot jēdzienu “vispārīgums”, svētais Vikentijs ir lietojis vārdu “visur” nebūt ne ģeogrāfiskā nozīmē. Ir acīmredzams, ka arī viņa laikā daudzos pasaules apgabalos virsroku bija guvušas herēzes. Skaidrs, ka, sacīdams “kam ir ticējuši visur”, Vikentijs ar to ir domājis visus Pareizticīgajai Baznīcai piederošos. Tālāk ticības “vispārīgums” nevar tikt aplūkots atrautībā no divām citām pareizās ticības pazīmēm: “senuma” un “saskaņas”. Tik tiešām, izrauļot “vispārīguma” pazīmi no konteksta, to var uzskatīt par apburtā loka argumentu, taču tieši tāpēc sv. Vikentijs definējot “katoliskumu”, atsaucas arī uz “senumu” un “saskaņu”. Par izejas priekšnoteikumu sv. Vikentijs nenoliedzami uzskatīja to, ka kristīgā ticība ir patiesā ticība, ka Baznīcu ir dibinājis Pats Kristus un ka Baznīcas pamatā ir likta apustuļu mācība. Izejot no tiem pašiem priekšnosacījumiem, mēs turpinām uzskatīt, ka visi apustuļi ir turējušies pie vienas un tās pašas ticības; tāpēc pareizā mācība ir rodama visā Baznīcas pilnībā, nevis kaut kādā tās atsevišķā daļā. Kad Baznīcas iekšienē rodas savrupas “jaunas” mācības, Baznīca tūdaļ pat sāk tās uzlūkot kā svešķermeņus un norobežojas no tām. Tie, kas negrib atzīt apustuliskās liecības klātesamību Pareizticīgajā Baznīcā, norāda uz šādām no tās atrautām grupām un jautā: “Kā gan mēs varam zināt, kur tieši ir patiesā apustuliskā Baznīca? Varbūt tie ir nestorieši vai monofizīti, bet varbūt pāvestieši?” Taču ikvienā atsevišķā gadījumā var izsekot tiem apstākļiem, kādos minētās grupas novirzījās uz herēzes ceļa, un ieraudzīt, ka strīdus, kas izraisījuši to atdalīšanos, ir izsaukusi Baznīcas Miesā ienestā svešā infekcija. Pareizticīgā Baznīca uz to reaģēja tāpat kā ikviens ar veselīgu imūno sistēmu apveltīts ķermenis, t.i., centās uzveikt šīs ķecerīgās slimības.

“... kam ticējuši VIENMĒR”

Tēvu rakstos vārdi “jaunumi”, “jaunievedumi” tika uzlūkoti kā sinonīmi vārdam “ķecerības”. Ticība, “kas svētiem reiz uzticēta” (*Jūd. 3*), nemainās; tādēļ, ja kaut kas no tā, kam “ticējuši vienmēr” (sākot ar apustuļu laikiem), tiek pakļauts izmaiņām, tad tā nevar būt patiesā Baznīcas mācība. Apustulis Pāvils skaidri paziņo: “Jēzus Kristus vakar un šodien tas pats un mūžīgi. Neizrāujieties ar visvisādām svešām mācībām...” (*Ebr. 13:8-9*).

“... kam ticējuši VISI”

Mēs ne tikai nedrīkstam atkāpties no tā, kam ticēja senatnē, bet vēl vairāk — mums pirmkārt ir jāpieturas pie mācības, kurā visi tēvi ir bijuši vienprātis, nevis pie dažādu tēvu atsevišķiem uzskatiem, kas pauduši tikai viņu personisko viedokli. Tieši to nozīmē sv. Vikentija vārdi: “Sekot saskaņai ... pieņemt vienīgi to ticības apliecinājumu, pie kā turējušies visi ... skolotāji.” Neviens Baznīcas loceklis pats par sevi nav bezgrēcīgs, un mums ir zināmi gadījumi, kad tēvi, kuri apliecināja pareizo ticību, laiku pa laikam kļūdījās. Atšķirība starp šiem tēviem un ķeceriem ir tāda, ka pirmie pieļāva kļūdas, paši to nenojauzdami, turpretim herētiķi sludina ķecerības, pretnostatīdami sevi Baznīcai un nieieklausoties tās kritikā. Baznīca Sv. Rakstus uzskata par nemaldīgiem, taču tā neuzskata, ka kaut vai viens no pastāvošajiem rokrakstiem būtu pilnīgi brīvs no kļūdām. Pārrakstot Sv. Rakstus, pārrakstītāji atbilstoši savām cilvēciskajām vajībām un maldiem

pieļāva nebūtiskas kļūdas, tomēr, salīdzinot dažādus rokrakstus, mēs varam atklāt šīs kļūdas un izlabot tās, salīdzinot ar tiem rokrakstiem, kas ir savstarpēji saskanīgi*. Analogiski: Baznīcas tēvi, tāpat kā visi cilvēki, laiku pa laikam varēja kļūdīties, taču šīs viņu nelielās novirzes no patiesības ir viegli pamanāmas svēto tēvu saskaņas gaimā.

Pie šādas pieejas Svētajiem Rakstiem ikviena atsevišķa cilvēka uzdevums nav tiekties pēc oriģinalitātes, bet drīzāk tam ir pienākums zināt un saprast Baznīcas tradīciju. Mēs nedrīkstam iet ārpus tām robežām, kādas ir nosprauduši Baznīcas tēvi, mums ir jāsauglabā uzticība saņemtajam mantojumam. Tālab ir nepieciešams pamatīgi mācīties un daudz ko pārdomāt, taču vēl svarīgāk — ja mēs vēlamies nekļūdīgi saprast Svētos Rakstus — mums ir jāiegremdējas Baznīcas mistiskajā dzīvē. Lūk, kāpēc sv. Augustīns, rakstīdams par to, kā jāskaidro Svētie Raksti (*Par kristīgo zinātni. I—IV grāmata*), un nedaudz pakavējies pie tām zināšanām, kādas ir nepieciešamas, studējot Rakstus, daudz vietas velta tam, kādam jābūt cilvēkam, kurš pievēršas Svēto Rakstu skaidrojumam²⁵:

- 1) kas mīl Dievu no visas savas sirds un kam nepiemīt lepnība;
- 2) kas alkst izprast Dievišķo gribu, nevis lepnības un alkatības, bet ticības un godbijības vadīts;
- 3) kam ir tīra sirds un kurš iespēju robežās ir miris šai pasaulei; kam nav baiļu un kas necenšas kādam izdabāt;
- 4) kurš nemeklē neko citu kā vien Dieva atziņu un savienošanos ar Kristu;
- 5) kurš alkst un tiecas pēc taisnuma;
- 6) kurš nenoguris piedalās žēlsirdības un mīlestības darbos.

Ņemot vērā šīs tik augstās prasības, mums vēl jo vairāk vajadzētu pazemīgi pakļauties tēvu vadībai, kuri savā dzīvē bija iemantojuši šos tikumus, un nemānīt pašiem sevi, pieļaujot domu, ka mēs Svēto Dieva Vārdu spējam iztulkot labāk nekā viņi. Bet kā gan lai vērtē to darbu, ko ir veikuši protestantu zinātnieki — Bībeles pētnieki? Tādā mērā, cik tas palīdz mums saprast vēsturi un neskaidro vietu nozīmi, tas var tikt izmantots līdztekus Mantojumam. Sv. Gregors Nazianzietis, runādams par pagānisko literatūru, to ir formulējis šādi: “Pat lienošo rāpuļu vidū ir tādi, kurus mēs pievienojam ārstniecībā izmantojamo zāļu preparātiem. Tāpat arī zinātnēs mēs esam aizguvuši pētījumus un abstraktus spriedumus, taču novērsušies no visa tā, kas ved pie dēmoniem, pie maldiem, pazušanas dziļumos ...”²⁶

Tādējādi, kamēr mēs atturamies no individuālisma, modernisma un akadēmiskās augstprātības, viltus dievu pielūgsmes, un kamēr mēs vēsturiski lingvistisko analīzi aplūkojam kā darba instrumentu, kas ļauj izgaismot neskaidrās Rakstu vietas, tikmēr tas mums palīdzēs dziļākai Mantojuma izpratnei. Taču tad, kad protestantu zinātnieki iziet ārpus kanonisko tekstu robežām un Svētajos Rakstos projicē svešas idejas, kad tā nav vienprātis ar Baznīcas ticību, kāda tā ir bijusi vienmēr un visur, — tad tā maldās. Ja protestanti šādu viedokli uzskatīs par tumsonīgu vai naivu, tad lai viņi vispirms padomā par to zinātnieku tumsonību un naivumu, kuri grib pārveidot (bet visbiežāk vienkārši ignorēt) divtūkstošgadīgo kristietības mācību. Kas dod iespēju pamatīgāk iedziļināties Dievišķajos noslēpumos: filozofijas doktora grāds vai Dievam un cilvēkiem uzticīgi kalpojušo, ticības dēļ drausmīgas spīdzināšanas un moka, ņirgāšanās un gūstu pārciešanu miljoniem tēvu un māšu kopīgi sakrātā gudrība? Vai kristietību apgūst kabinetu klusumā vai arī nesot savu krustu, pie kura tevi arī piesītīs? Tumsonība piemīt tiem, kuri, nespēdami atrast laiku tam, lai izstudētu Mantojumu, uzskata, ka viņi saprot labāk, ka tikai tagad ir atnācis kāds, kas ir pareizi sapratis patieso Rakstu jēgu.

Svētie Raksti, domājams, ir baznīcas Mantojuma virsotne, taču augstumi, kādos mūs uznes Raksti, ir apgūstami, pateicoties vienīgi tam augstajam kalnam, kuru šī virsotne vainago. Atrauta no visa Mantojuma konteksta, Svēto Rakstu stiprā klints pārvēršas vienkārši par māla masu, kam var tikt piešķirta jebkāda forma, atkarībā no tā cilvēka vēlmes, kurš pie šīs lietas ķeras. Nevar būt runas par Svēto Rakstu godāšanu, ja tos nepareizi izmanto vai sagroza — pat ja to dara Rakstu autoritātes paaugstināšanas vārdā. Mums ir pienākums lasīt Biblii; šis ir svētais Dieva Vārds! Taču, lai saprastu, ko tas grib mums sacīt, pazemīgi apsēdīsimies pie svēto kājām, kuri sevi parādīja kā “Vārda pildītājus, bet ne tikai kā klausītājus” (*Jēk. 1:22*), un ar savu dzīvi pierādīja, ka viņi ir cienīgi skaidrot Rakstus. Bet, ja mums rodas jautājumi par apustuļu rakstiem, tad pievērsīsimies tiem, kuri apustuļus pazina personīgi, — tādiem kā svētais Antiohijas Ignātijs un sv. Smirnas Polikarps. Vērsīsimies ar jautājumiem pie Baznīcas un nepadosīsimies ilūzijām un pašapmānam.

Piezīmes

¹ *Baznīcas sabiedriskā organizācija ASV, kas iestājas pret abortiem.*

² *Augsburg and Constantinople: the Correspondence between the Tubingen Theologians and Patriarch Jeremiah II of Constantinople on the Augsburg Confession.* Trans. Mastrantonis G. Brookline, Mass.: Holy Cross Orthodox Press, 1982. 114. lpp.

³ *Čěěžňščšřāqkq̄q̄ ĭčĭěāéńźq̄ žkōčžēīlāāč̄. Nšóā č čěāqkčā qšōčgqkšāščq̄q̄ Kčžčōišq̄. Ğřńžāq̄, 1891. Šāščkq̄kq̄ā čěāqkčā. M.: Nšššq̄, 1990. 314. lpp. “Čaqgāšćé.”*

⁴ *Īstenībā šis saraksts nepretendē uz visu to grāmatu aptveršanu, kuras Baznīca ir saglabājusi kopš seniem laikiem un kuras tā uzskata par daļu no daudz plašāka Mantojuma. Piemēram, kaut arī Enoha grāmata tiek citēta kanoniskajās grāmatās, pati tā bībeliskajā kanonā neietilpst. Lai kādi tam arī būtu iemesli, Baznīcai ir labpaticis saglabāt šo grāmatu, kaut arī tā nav uzskatījusi par vajadzīgu lasīt to dievkalpojuma laikā, nedz arī iekļaut to kanonisko grāmatu skaitā.*

⁵ *Šeit, piemēram, netiek rūpīgi izskatīts jautājums par Rakstu nemaldīgumu, jo tas nebija nepieciešams. Mūsu dienās sakarā ar reliģiskā skepticisma pieaugumu, šī problēma ir kļuvusi aktuāla, un, ja vēstījumi tiktu rakstīti mūsu laikā, tie šim jautājumam noteikti pieskartos. Tādā veidā būtu aplami secināt, ka, tā kā šis jautājums nav ticis apspriests, senie kristieši to nav uzskatījuši par svarīgu vai arī atbildējuši uz to noraidoši.*

⁶ *Uğâğq̄q̄ A., ĩšřńčāšāé. Āāāāāq̄kčā ā ēčņóšćč÷āńźřā ĩčřńēřāčā. ĩq̄šćē: Čğžq̄ ĩšřńń, 1961. 67. un nāk. lpp.*

⁷ *Faktiski protestantu zinātne tā arī rīkojas. Kaut arī protestantisma pamatā ir ideja, ka Bībele ir vienīgais kristīgās ticības mācības avots, mūsdienīgajā protestantu zinātnē dominē modernisti, kas netic ne Svēto Rakstu nemaldīgumam, nedz arī tam, ka tie ir Dieva iedvesmoti. Pēdējie uz Biblii raugās no augšas un izrauj no tās vienīgi tās vietas, kas tiem noder, bet pārējo uzskata par “pirmatnīgu mitoloģiju un leģendām”. Vienīgā autoritāte viņiem ir viņi paši.*

⁸ *Latviski tulkoto vārdu “tās mācības” vietā precīzāk būtu lietot vārdus “tos mantojumus” (tulk. piez.).*

⁹ Valdencieši — sekta, ko 12. gs. dibināja Pjērs Valdo, zināmā mērā bija Reformācijas priekšvēstnese. Tiekot vajātiem no Romas katoļu puses, sektas locekļi izmitinājās uz dzīvi kalnainajos Itālijas ziemeļrietumu rajonos. Sākoties Reformācijai, valdencieši pakļāvās šīs kustības ietekmei un saplūda ar to. Daudzi agrīnie protestantu vēsturnieki valdenciešus raksturoja kā “īsteno” kristiešu pārpalikumu, kuru sākotne esot meklējama laika periodā pirms Konstantīna. Kaut arī mūsdienās neviens cienījams vēsturnieks nebūtu nācis klajā ar tik bezatbildīgu paziņojumu, daudzi fundamentālisti un Jehovas lieciniekiem līdzīgas sektas turpina uzsvērt savu pēctecību no Senās Baznīcas caur valdenciešiem, neraugoties uz to, ka valdencieši pastāv līdz pat šai dienai un nebūt neidentificē sevi ar Jehovas lieciniekiem.

¹⁰ Katoliskums — ar to šeit jāsaprot “vispārīgums” jeb universālisms.

¹¹ Augsburg and Constantinople... 115. lpp.

¹² Augsburg and Constantinople... 198. lpp. Sk. tāpat arī “*Īñāññū Čāśāğğčč ēžñāśqkqğ*”. M., 1866.

¹³ Augsburg and Constantinople ... 115. lpp.

¹⁴ Vārds “pozitīvisms” ir cēlies no franču “positif”, kas nozīmē “apstiprinošs”. Šo terminu pirmoreiz ieviesa Ogists Konts. Pozitīvistiskās sistēmas tiek celtas uz pieņēmumu, ka zināšanu pamatā ir jābūt tā saucamajiem faktiem. Konta filozofijā fakts — tā ir pieredze jeb sajūta; tādējādi Konts bija mūsdienu empīrisma priekšvēstnesis. (Skt.: *Žšqñzq` očēññōñzq` žkōčžēñlāāč` . Ģ.*, 348. lpp. “*Ļīēčņčāčēğ*”.)

¹⁵ Piemēram, viena no pagājušo notikumu realitātes noteikšanas metodēm, ko lieto empīriskā novirziena zinātnieki, ir analogijas princips. Tā kā zināšanas ir balstītas pieredzē, tad viens no veidiem, kā saprast kaut ko nepazīstamu, ir tā (nepazīstamā) korelēšana (jeb samērošana — tulk. piez.) ar kaut ko pazīstamu. Vēsturiskās analīzes aizsegā šie zinātnieki izskaitļo varbūtējā pagātnes notikuma ticamību (piemēram, Jēzus Kristus augšāmcelšanos), balstoties uz to, kas mums ir zināms no mūsu pieredzes. Un, tā kā šie zinātnieki savā dzīvē nekad nav saskārušies ne ar ko, no viņu viedokļa, pārdabisku, tad jebkuru brīnumainu Bībelē aprakstītu notikumu tie uztver kā mītu jeb leģendu. Bet, tā kā “brīnums” empīriķim nozīmē dabisko likumu pārkāpšanu, tad brīnumi nemēdz notikt (pēc definīcijas), jo dabiskos likumus nosaka mūsu novērojumi par to, ko paši esam pieredzējuši. Ja empīriķis mūsdienu īstenībā būtu saskāries ar brīnumu, viņš to par brīnumu neuzskatītu, jo, no viņa viedokļa, tad netiktu pārkāpti dabiskie likumi. Tādējādi nevar teikt, ka empīriķi falsificē transcendentu realitāti; drīzāk viņu izejas priekšnosacījumi jau iepriekš noliedz tās pastāvēšanu. (Sk. G. E. Michalson, Jr. “Pannenburg on the Resurrection and Historical Method”. *Scottish Journal of Theology*, 33 April, 1980. 345.-359. lpp.)

¹⁶ Rev. Robert T. Osborn. “Faith as Personal Knowledge”. *Scottish Journal of Theology*, 28, February, 1975. 101.-126. lpp.

¹⁷ Gerhard Hasel. *Old Testament Theology: Basic Issues in the Current Debate*. Grand Rapids, 1982. 9. lpp.

¹⁸ Es aplūkoju protestantisma liberālo novirzienu vienīgi tālab, lai demonstrētu “vēsturiskās” eksegēzes defektus. Pareizticīgais kristietis visdrīzāk var satikties ar konservatīvu fundamentālistu vai harizmātiķi kaut vai tāpēc, ka pēdējie savu ticību uztver diezgan nopietni, cenšoties tai pievērst arī citus. Savukārt liberālās protestantu

denominācijas ir pārāk aizņemtas ar to, lai noturētu savu ganāmpulku, un tāpēc neizrāda dedzību misionārisma jomā.

19 *Nā. Čščkáé Èčtķńzčé. Ījēč÷āķčā č ĩštāāšēāķčā ēēāčgāķķīcī ēķāķč* (Lštīčā āšānāé). Ģ., 1871. Žķčā 1. Lšāāčnēīāčā, 1.-2.

20 Nesen iznākusī trīssējumu sistemātiskā T. Odena teoloģija faktiski balstās uz priekšnoteikumu, ka par teoloģijas normu ir jāuzskata pirmās tūkstošgades “vispārējo konsensu”. Ja Odens konsekventi pieturēsies pie savas metodoloģijas, arī viņš neizbēgami nonāks pie Pareizticības.

21 *Ašōčgāķāščņ Čēqščtķ (Nšīčōzčé). Ōščņčķāķņāq ķāņ ģāē Ōāšzāč. Ģ., Lšqāīnēqāķā ģānāāq, 1992. 18. lpp.*

22 Turpat. 24. lpp.

23 Turpat. 47. lpp.

24 *Nā. Āčzāķņčé Èāščķńzčé. Lqđ`ņķūā ēāļčńzč. Žqēqķū, 1863.*

25 *Īēqē. Aācōnēķķ. Ōščņčķāķņāq ķqózá. Žčāā, 1835.*

26 *Cā. Čščcīščé Īīcīnēīā. Nāīšāķč. ×. 4. Ģ., 1889. Nēīāī 43. 51. lpp.*